SPRAWOZDANIE
DYREKCYI
C. K. GIMNAZYUM
W WADOWICACH

za rok szkolny

1893.

W Wadowicach,

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

Drukiem Fr. Foltyna w Wadowicach.

1893.

SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. GIMNAZYUM

W WADOWICACH

za rok szkolny

1893.

W Wadowicach,

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

Drukiem Fr. Foltyna w Wadowicach.

1893.

Treść.

I.

ŻYWOT

Kaspra (Melchiora) Leliwity Miaskowskiego,

napisał

Józef Wierzbicki.

WSTĘP.

Po dziś dzień nie posiadamy jeszcze dokładnej monografii, zajmującej się i w szczegółach wyczerpującej całkowicie życie i dzieła Jana Kochanowskiego, tego księcia poetów naszych wieku XVI., pomimo iż kilkudziesięciu ludzi uczonych, rzecz swoją znających, zajmowało się bądźto całokształtem [1]) bądź też częściowymi szczegółami [2]) żywota tego pisarza i jego utworami. A skoro studya nad tak wybitną postacią naszej literatury wieku XVI. tak małe stosunkowo wydały rezultaty, o ileż mniej zajmowano się, już z samej natury rzeczy, poetami drugorzędnymi tegoż wieku i pierwszych lat dziesiątków wieku następnego, do jakich z pewnością należy Kasper (Melchior) Leliwita Miaskowski. Jeden tylko, współczesny a podobny Miaskowskiemu poeta religijno-świecki, drugorzędny także zdolnościami swemi w obec Kochanowskiego, Miaskowskiemu natomiast czasem dorównywający, doznał rzetelnego opracowania. Jest nim ks. Stanisław Grochowski. [3]) Od dziś już inaczej zapatrujemy się na tę postać księdza — poety, inaczej sądzimy o jego charakterze i talencie. Nie tak ma się rzecz z Miaskowskim, — nieliczni biografowie tego poety z wyjątkiem Józefa Przyborowskiego [4]) albo wcale się nie zapuszczają

---

[1]) St. Tarnowski: Jan Kochanowski. Kraków 1888.
[2]) Rafał Loewenfeld: Elegie łac. Gacki. Windakiewicz, Chlebowski i wielu innych.
[3]) Ks. Stanisława Grochowskiego żywot i pisma. Napisał Adam Bełcikowski. Windakiewicz w roczniku Tow. przyj. nauk. Poznań 1892. Nie miałem go pod ręką.
[4]) Jan Rymarkiewicz w wydaniu Zbioru Rythmów. Poznań 1855. Henryk Sienkiewicz 1870 w Tygodniku Illustr. Bartoszewicz Jul. (W hist. lit. pols. T. I. 276 — 284); Rogalski L. (Hist. lit. pols. Warszawa 1871) W. A. Maciejowski. (Pism. Pols. Warszawa 1830 I. 721 — 738.) Michał Wiszniewski. (Hist. lit. pols. VII. str. 111 — 126) Ludwik Kondratowicz. (Dzieje lit. pols. od pierwszych czasów do połowy XVII. w. I. 69 — 89).

w szczegóły biograficzne, oceniając poetę ze strony estetyczno-literackiej, lub też powtarzają błędne, bo częstokroć na domysłach jeno polegające szczegóły o życiu poety, za bardzo zresztą sumiennym i szacownym wydawcą dzieł Miaskowskiego i dotąd jego najlepszym komentatorem prof. Janem Rymarkiewiczem. Monografia Józefa Przyborowskiego,*) jakkolwiek także od pewnych usterek nie wolna, jak to w przeglądzie źródeł później wykażemy, opiera się na dokumentach urzędowych, bo aktach grodzkich poznańskich i aktach ziemskich kościańskich, a zatem musi być najwiarygodniejszą. Na podstawie tedy tego szkicu, dzieł poety i innych wiarygodnych wiadomości, postaramy się skreślić jak najjaśniej i najkrócej obraz żywota naszego poety. Sądzimy, że przysłużymy się ziomkom naszym wydobywając z zapomnienia postać poety, którego tak wysoko pod względem moralnym stawia najlepszy do dziś dnia prawie tych czasów znawca J. Szujski,[1]) że go nazywa wyobrazicielem ducha narodowego w piśmiennictwie, ważną i cenną postacią „wierszowanym Skargą," że już nie wspomnę tu o zdaniu współczesnych, którzy go, jak Szczęsny Herburt z Dobromila,[2]) a zapewne i inni, z Pindarem[3]) porównywali i nad Kochanowskiego przenosili. —

---

*) Rodzina poety Kaspra Miaskowskiego. Tyg. Pozn. 1862 Nr. 31 — 34.

[1]) Dzieje Polski III. 252 — 253.

[2]) Z okazyi pierwszego wydania dzieł Miaskowskiego w Krakowie u Skalskiego 1612. (Wiszn. Lit. 112).

[3]) O tem rozwodzi się W. A. Maciejowski w miejscach wyżej przytoczonych.

I.

Przegląd krytyczny literatury i źródeł.

Jakkolwiek już współczesny Miaskowskiemu Kasprowi Szczęsny Herburt, starosta mościski i wiszeński, pan na Dobromilu, człowiek jak na swój czas uczony i poważny [1]) w przedmowie do swej rozprawki [2]) przenosi Miaskowskiego nad wielkiego jego poprzednika, Jana Kochanowskiego, i nad Reja, to jednakże z wyjątkiem wzmianki współczesnego A. Lechowicza poety łać., [3]) nie pozostało nic ani z pierwszej ani z drugiej połowy wieku XVII. coby do życiorysu poety jako piśmienny materyał posłużyć mogło. Nawet Szymon Starowolski, który tak troskliwie zbierał wszystko, co się tylko do dziejów ojczystych odnosiło, nie wspomina nic o Miaskowskim w dziele swojem o pisarzach polskich, [4]) choć wiele mówi o współczesnych i wcześniejszych od niego poetach i prozaikach. Może w prywatnych rękopiśmiennych archiwach kryją się jakie dokładniejsze wskazówki. O ile z bibliograficznych [*]) zapisków dojść można, to z utworów Miaskowskiego podobał się najwięcej *Pielgrzym Wielkonocny* bo go od roku 1612 do 1643 około sześć razy wydano. [**]) Musiał więc być poczytny i przypadł do smaku, kiedy wydania te tak szybko po sobie następywały. Otóż może i te wydania tego więcej lubionego tworu miały jakie cenne uwagi, dotyczące osoby poety lub pism jego. Trudno o tem wyrokować, nie mając wszystkich pod ręką.

W drugiej połowie XVII. wieku, a i przez cały wiek XVIII. zapewne, wcale nie zajmowano się Miaskowskim, gdyż nawet bibliograficznych zapisków brakuje w tej materyi.

---

[1]) Henryk Schmitt: Rokosz Zebrzydowskiego według źródeł rękopiśmiennych. Lwów 1858 str. 206.

[2]) Gadka Hryca Fortuny z Cnotą — Cytuję tytuł według Michała Wiszniewskiego. Hist. lit. pol. VII. 111 do 113 albowiem samego dzieła Herburta nie miałem.

[3]) W. A. Maciejowski: Pism. pol. I. 738.

[4]) Scriptorum polonicorum Ἑκατοντάς Venetiis Zenarii 1627 i później.

[*]) Estreicher: Bibliografia polska VIII. 152 — 244.

[**]) 1612 w Krakowie b. m. d. 1613 i 1616 w Dobromilu i 1621 w Krakowie u Fabrowicza, 1633 tamże u Kwaśniewskiego i 1643 we Lwowie u Sebastyana Nowogórskiego.

Dopiero w wieku naszym Lelewel wspomniał, [1]) a Woronicz postawił utwory Miaskowskiego wyżej od utworów Rybińskich, Grochowskiego i Kochowskiego i należyte im miejsce w literaturze tego wieku wyznaczył, [2]) nazywając je najszacowniejszym w tym rodzaju zabytkiem wieku tamtego, zarzucając im tylko urywkowość i pewne rozrzucenie, co jednakże niejedną okolicznością żywota poety, jak to później wykażemy, da się usprawiedliwić.

Idąc dalej chronologicznym porządkiem, spotykamy się ze sądem W. A. Maciejowskiego o naszym poecie. [3]) Ciekawem jest jego porównanie Miaskowskiego z Pindarem i małe zestawienie tego, w czem Miaskowski był do niego podobny, a w czem od niego różny. Lecz w ogóle najważniejszem ze wszystkiego jest tutaj wiersz polski Lechowicza o Miaskowskim, który tutaj Maciejowski przytacza, o ile, że z wyjątkiem łacińskich wierszy, nie znamy innych polskich wierszy tego poety.

Następnie należy zapamiętać sobie wzmiankę J. I. Kraszewskiego [4]) o Miaskowskim, który nie wie o prawie żadnych śladach życia poety i słusznie utyskuje na małą znajomość Miaskowskiego w Polsce. Leon Borowski wreszcie uznaje dzieła Miaskowskiego godnemi przedruku, jako takie, które już dzisiaj rzadko gdzie znaleźć można. [5])

Pracowity Michał Wiszniewski [6]) niczego nowego nie dodał do znanych już wiadomości o Miaskowskim, prócz tego, że pilnie zestawił wszystkie znane mu wydania dzieł Miaskowskiego w całości i w części aż do r. 1844.

Na szerszą skalę zajął się Miaskowskim dopiero prof. Jan Rymarkiewicz z Poznania, który nietylko wszystkie dotychczas znane wiadomości o poecie zebrał, ale i miejsce urodzenia i śmierci Miaskowskiego zwiedził i zbadał; dotknął kilku dokumentów sądowych i kościelnych, rozpytywał się nawet o drobne szczegóły miejscowości dotyczące, a mogące mieć związek z poetą, okolicznych obywateli, a wreszcie drugie, pełniejsze wydanie poznańskie dzieł poety z 1622, wydał i możliwemi objaśnieniami [7])

---

[1]) Bibliogr. ksiąg dwoje I. 188 nota 2.
[2]) Roczniki Warsz. Tow. Przyj. Nauk. II. 1803 str. 385.
[3]) Piśmiennictwo polskie I. 721 — 738.
[4]) Studya literackie. Wilno 1872 str. 277.
[5]) Album literackie 1878. str. 274. Cytujemy za Rymarkiewiczem, bośmy nie mieli tego dzieła pod ręką.
[6]) Hist. lit. pols. VII. 111 — 126 na stronie 126.
[7]) Zbiór Rythmów Kaspra Miaskowskiego i t. d. (idzie tytuł wydania z r. 1622) teraz do druku po raz trzeci podany, przejrzany, objaśniony i wiadomościami o życiu i pismach Miaskowskiego opatrzony przez Jana Rymarkiewicza Dr. fil. i nauczyc. wyższego gimnazyum św. Maryi Magdaleny w Poznaniu. — Poznań 1855. Żupański.

opatrzył. Jako datę urodzenia podaje Rymarkiewicz rok 1549 idąc w tem za pismem *Przyjaciel Ludu* [1]) Nie wiadomo nam, skąd pismo to daty tej zaczerpnęło, ale to pewna, że nie jest to data urzędowa wiarygodna, lecz skombinowana. Skombinowana mianowicie jest z daty śmierci poety, pewnej niewątpliwie, umieszczonej w kościele w Wielkiem Strzelczu (Sandberg) pod Piaskami, sprawdzonej przez Rymarkiewicza. [2]) Datę tę sprawdziliśmy i my, otrzymawszy dokładny odpis całego nagrobka od teraźniejszego plebana w Wielkiem Strzelczu ks. Michała Wiśniewskiego. [3]) Odpis ks. Wiśniewskiego różni się od napisu prozą, po wierszach poety własnych następującego, zawartego w wydaniu prof. Rymarkiewicza. [4]) Po nagrobku wierszowanym znajdującym się w obu odpisach następują w odpisie ks. plebana Wiśniewskiego te słowa: „Zasnął w Panu Bogu dnia 22. kwietnia r. p. 1622 wieku swego siedemdziesiątego trzeciego, który wszystek w pobożności na czytaniu i pisaniu uczonych pism przeżył.“ A zatem nie przeżył całych lat 73, jak to wyraźnie u Rymarkiewicza na powyżej przytoczonem miejscu czytamy: „73 lat wieku swego przepędziwszy“ (zresztą treść obu odpisów, ks. Wiśniewskiego i prof. Rymarkiewicza są zgodne), ale niespełna 73, bo już w siedemdziesiątym trzecim roku życia umarł, może nawet w początku tegoż roku. Porównawszy nadto z tem to, co J. Przyborowski o roku ślubu ojca poety Jana Miaskowskiego pisze, — a są to wszystko daty wzięte z aktów grodzkich, poznańskich i ziemskich kościańskich, [5]) — który przypadł w roku 1551, — wypadnie datę urodzenia poety położyć — przypuściwszy nawet pomyłkę Przyborowskiego w odcyfrowaniu lat — między rokiem 1550 a 1552; tym więcej, że za zdaniem Rymarkiewicza lub opierając się zapewne na cytacie *Przyjaciela Ludu*, poszli wszyscy ważniejsi i mniej ważni historycy literatury. [6])

Nie mógł Rymarkiewicz wiedzieć na pewne, nie mając pod ręką dokumentów, które posiadał Przyborowski, że ojcu poety było na imię Jan

---

[1]) Przyjaciel Ludu 1837 str. 11. Żałuję, żem nie mógł otrzymać tego pisma, a przeto skontrolować daty tam umieszczonej.

[2]) Rymarkiewicz: Zbiór Ryth. XIX. — XXI.

[3]) List ks. M. Wiśniewskiego z d. 7. marca 1893.

[4]) Rymarkiewicz: Zbiór Ryth. XIX.

[5]) Józef Przyborowski: Rodzina poety Kaspra Miaskowskiego Tyg. Pozn. 1862 str. 245 — 253.

[6]) Bartoszewicz Julian: Hist. lit. pol. Warszawa 1861 I. 276 — 281; Rycharski: Lit. pol. Kraków 1868; Rogalski L.: Hist. lit. pols. I. 412; W. A. Maciejowski: Pism. pols. 721; Michał Wiszniewski: Hist. lit VII. 111 i Ludwik Kondratowicz: Dzieje lit. pols. II. 70. To samo widzimy w kompendyach i Wypisach szkolnych jak n. p. w najnowszych Wypisach St. Tarnowskiego i J. Wójcika dla klas wyższ. gimn. i realnych str. 191. —

i dla tego słusznie to imię położywszy w nawiasie, pytajnikiem oznacza. Błędnie natomiast nazywa on matkę poety „Zofią z Kębłanów która pochodziła ze Schełkowa“ [1]) uwiedziony zapewne wyrażeniem się poety, który pisząc matce swej nagrobek nazywa ją Zofią z Schełkowa Kębłanówną Miaskowską. [2]) Słusznie powiada bowiem Przyborowski, że należy ją nazywać Zofią Chełkowską przydomku Kembłan, bo (Kembłanami) Chełkowskimi nazywają się dziś jeszcze potomkowie tej rodziny, a przydomku Kembłan używają i inne rodziny w Wielkopolsce, jak n. p. Karmińscy. [3]) Dowodzi tego co więcej, dokument VIII. z wyciągu akt grodzkich i kościelnych, w wydaniu samegoż Rymarkiewicza umieszczony. [4])

Zna dalej Rymarkiewicz tylko czterech synów Jana Miaskowskiego, ojca poety. Z tych wymienia on, idąc za poetą, Baltazara, późniejszego sufragana włocławskiego, i Macieja. Powiada także, że musiały być i córki. [5]) Otoż rzecz się ma trochę inaczej. Synów miał Jan Miaskowski pięciu co najmniej i jedną córkę. [6] Najstarszą w rodzeństwie była córka Zofia, wydana później za Jana Grabowieckiego, o którym poeta po kilkakroć [7]) wspomina w pismach swoich. Dalej szli bracia Stanisław, Kasper poeta, Maciej, Melchior i Baltazar. Zupełnie tedy zgodnem jest z Przyborowskim i z rzeczywistością zdanie Rymarkiewicza, że wśród takich okoliczności przy szczupłym majątku [8]) a licznem rodzeństwie wykształcenie młodego poety nie mogło być wykwintne, magnackie. [9]) Nadto, o czem Rymarkiewicz nie wie, [10]) musiał Kasper od roku 1571 po śmierci ojca opiekować się wraz z bratem Stanisławem młodszem rodzeństwem. A zatem nie miał czasu jak to przypuszcza Rymarkiewicz [11]) do ukończenia akademii Lubrańskiej w Poznaniu. Wyraźnie bowiem stwierdza Przyborowski aktami, [12]) że właśnie w tym czasie starsi bracia Kasper poeta i Stanisław obejmują gospodarstwo w Smogorzewie wraz z opieką nad młodszymi braćmi.

Nie miał czasu poeta ani być w akademii jakiejkolwiek, ani nie był na podróżach jakichkolwiek „dla przegryzowania się w świecie“ jak po-

---

[1]) Rym.: Zbiór Ryth. VII.
[2]) Rythmy wyd. Ross. Cz. II. 157.
[3]) Tygodnik Pozn. 247.
[4]) Rymark : Zbiór Ryth. str 215 — 216.
[5]) Rymark.: Zbiór Rythmów VIII.
[6]) Przyb. w Tygodn. Pozn. str. 253.
[7]) Rythmy. Wyd. Rossowskiego 1622. Cz. II. 177 — 179: Na siew póżny do szwagra. Na dudy do Tegosz, Epitaphium temusz.
[8]) Przyb. Tyg. Pozn. 247.
[9]) Rym.: Zb Ryth. IX.
[10]) Przyborowski: Tyg. Pozn. 253.
[11]) Rymarkiewicz: Zbiór Rythmów X.
[12]) Przyb.: Tyg. Pozn. 253.

wtarza za Trzycieskim Rymarkiewicz.[1]) Wychowanie odebrał w domu, albo co najwyżej w jakim klasztorze, najprędzej benedyktyńskim w Lubiniu o dwie tylko mile od Smogorzewa odległym. Jedynym tutaj materyałem z tej doby życia Miaskowskiego są same utwory poety, z których dowodnie wykażemy, że rzeczywiście tak, a nie inaczej rzecz się miała.

Około roku 1580 każe Rymarkiewicz poecie przenieść się do Włoszczonowej pod Gąbiniem (lub Gąbinem) w województwie rawskiem, niedaleko Kutna po kilku latach peregrynacyi pode Lwów i na Podole do krewnych.[2]) Tymczasem, jak widać to z relacyi Przyborowskiego,[3]) poeta siedzi sobie wtedy z czterma braćmi na wsi i procesuje się z altarystą kościańskiego kościoła o procent od sumy zapisanej temuż kościołowi przez swego ojca. Dodaje Rymarkiewicz dalej w miejscu wyżej przytoczonem „w okolicach brata swego młodszego, Balcera“ t. j. powiada, że Baltazar Miaskowski już się tam t. j. we Włocławku znajdował. Tymczasem Balcer, wtedy młodzieniec dwudziestokilkoletni, zapewne uczył się dopiero na księdza. Do Włocławka przybył około r. 1592 lub i tam już służył kujawskiemu kościołowi aż do śmierci.[4])

Pominąwszy podmiotowe skreślenie poety w czasie jego rzekomego pobytu w Włoszczonowej sprostować nam wypada w dalszym ciągu twierdzenie Rymarkiewicza[5]) że żona poety umarła wkrótce po śmierci synaczka Jana około roku 1590, lub w krótce po tym roku. Tak nie było. Żona bowiem przeżyła poetę.[6]) Nawet gdyby tak było to wiersz, który Rymarkiewicz przywodzi z dzieł Miaskowskiego (Rythmy wyd. Rossowskiego 1622. Cz. II. 160. — *Pociecha do żalu)*[7]) odnosi się do zupełnie innych rzeczy. Widać tu z pewnością żal za synkiem, Jasiem, którego stracił poeta około roku 1596,[8]) ale głównym powodem tego wiersza są przykre stosunki sąsiedzkie, w jakich się poeta znalazł, skoro opuściwszy rodzinne Smogorzewo, wziął od stryjecznych swoich, Andrzeja i Jana Miaskowskich, synów Łukasza, Osiek[9]) w dzierżawę. Doznał on tam niejednej przykrości, niezasłużonej potwarzy i obłudnej przyjaźni.[10])

---

[1]) Rym.: Zbiór Ryth. XII.
[2]) Rym.: Zbiór Ryth. tamże.
[3]) Przyb.: Tyg. Pozn. 254.
[4]) Niesiecki Herb. wyd. Bobrowicza 1841 VI. t. str. 380 — 381; T. M. Sobieszczański w encykl. pow. Olgebranda pod Baltazarem Miaskowskim. Warszawa 1864 str. 455.
[5]) Rym.: Zbiór Rythm. XIV.
[6]) Przyb. w Tyg. Pozn. str. 262.
[7]) Rym.: Zbiór Rythm. XV.
[8]) Przyb.: Tyg. Pozn. str. 259.
[9]) Przyb.: Tyg. Pozn. 259.
[00]) Rythm. Wyd. Rossow. Cz. II. 160 — 162.

Idąc dalej powiada Rymarkiewicz, że poeta może ledwo zaznał ojca. Przeciwnie w chwili śmierci ojca miał poeta lat co najmniej dziewiętnaście, albowiem ojciec poety umarł r. 1570 [1]). Mówi dalej Rymarkiewicz, że po śmierci ojca, matki, syna i żony chorowitej, brata i synowca i innych drogich sercu znajomych osób, na zawsze spoważniała i sposępniała dusza poety, i że dziwić się nie można, że i sobie samemu nagrobek napisał [2]).

I tak znowu nie było. Matka poety zmarła około roku 1572 [3]), w roku moru, jak sam poeta o tem wspomina [4]). Poeta sam następnie, chlubnie wywiązawszy się z opieki nad braćmi wraz bratem Stanisławem, jak o tem była mowa, ze wspomnianego Osieka przeprowadził się w r. 1603 wraz z żoną zapewne, z powodu zatargów sąsiedzkich, [5]) a może familijnych do Włoszczonowej pod Gąbiniem koło Kutna, a w bliskości stolicy Kujaw ówczesnej, Włocławka, gdzie mieszkał już od roku 1592 najmłodszy brat jego, Baltazar. Ten, przybywszy tutaj z Poznania został wkrótce mianowany przez biskupa Hieronima Rozrażewskiego kanonikiem kujawskim, a następnie kaznodzieją i archidyakonem pomorskim. Poeta nie przenosi się tam prędzej niż w r. 1603, gdyż ostatnim razem, jak wykazuje Przyborowski [6]) wspominają o poecie akta ziemi kościańskiej pod rokiem 1603 [7]). Niewątpliwie zaś tylko bliskość miejsca pobytu najmłodszego brata wpłynęła na to, że tu a nie gdzieindziej obrał sobie poeta nowe miejsce pobytu. Tu we Włoszczonowej, jak to się dowodnie z utworów jego z tej doby okazuje, żebyśmy tylko *Waletę Włoszczonowską* [8]) lub jakikolwiek z wcześniejszych wierszy świeckich przytoczyli [9]), był poeta z pewnością zadowolony a nie przygnębiony. Że sobie nagrobek pisał za życia, to jeszcze nie dowodzi posępnego usposobienia umysłu. Wszakże szwagrowi swemu, Janowi Grabowieckiemu, napisał także nagrobek, także pewnie za życia i to wcale nie smutny. Kazawszy mu bowiem złożyć dudy i nad głową swą u łoża powiesić, a raz już zaniechać umizgów do płci pięknej [10]) pisze mu takie epithaphium:

---

[1]) Przyb. T. Pozn. s. 253.

[2]) Rym. Zb. Rythm. XVI.

[3]) Łukasz Górnicki — Dzieje w Koronie Polskiej, wyd. Bibl. pol. Turowskiego, Sanok. 1855 str. 135—7.

[4]) Rythm. w. Ross. Cz. II. 157—158.

[5]) Przyb. T. Pozn. str. 260.

[6]) Przyb. Tyg. Pozn. 260.

[7]) Tamże str. 261.

[8]) Rythmy wyd. Rossowskiego Pozn. 1622. Część II. 173—176.

[9]) Np. Tryumf na zwycięstwo inflanckie J. Karola Chodkiewicza Rythm. w. Ross. Cz. II. 10—12.

[10]) Rythm. w. Ross. Cz. II. 178. „Na dudy."

Amfion bajki i Aryon drugie,
Acz ich imiona lata pomnią długie.
Bo gdzież ich struny i słoniowe lutnie?
A moich bąków żaden wiek nie utnie,
Którem dał przybić nad mogiłą moją,
Bo się bezemnie one nie zostoją [1]).

A zatem jeżeli pisał poeta drugim nagrobki i to dość humorystyczne, to mógł sobie także taki nagrobek napisać. I rzeczywiście go napisał.

Trudno dalej zgodzić się na przypuszczenie Rymarkiewicza, że ponieważ młodszy brat, a do tego stryjeczny [2]), jak to Rymarkiewicz wnosi ze słów Szczęsnego Herburta, (jakich zaś nie wiemy, ani skontrolować ich nie byliśmy w stanie) był dworzaninem u Szczęsnego Herburta, przeto „z tej łaski pańskiej dla Miaskowskich“ wypłynęły zapewne stosunki literackie między poetą a Szczęsnym Herburtem, choć ich zasady polityczne były wręcz sobie przeciwne. „Stąd owa uniżoność sędziwego monarchisty dla młodego i zaciętego rokoszanina, która się przebija w Nenii do Pana Herbortha [Cz. II. 57.]“ [3]). Przypuszczenia te wszystkie są za daleko idące. Ze wszystkich wierszy Miaskowskiego do Herburta (Herkules Niecierpliwy, wiersza: Do J. M. Pana Szczęsnego Herbortha i wspomnianej Nenii do Pana Herbortha), widać tylko, iż poeta Herburta skądeś osobiście znał, wysoce go cenił i wielce był mu życzliwym. Skoro tenże w rokoszu Zebrzydowskiego wziął czynny udział, uważał go poeta za biedną „zbłąkaną owcę“ [4]) a nigdy o zacności jego nie wątpił. Trudno stanowczy sąd wydać o tej postaci. Ze znanych nam wiadomości [5]) widzimy, że Jan Szczęsny Herburt grał ważną rolę polityczną i religijną w rokoszu Zebrzydowskiego i jako autor satyr przeciwko Królowi i Jezuitom, zapewne Miaskowskiemu podobać się nie mógł, później jednakże upokorzył się i poprawił [6]). Przypuścić tedy należy, że Miaskowski znając

[1]) Rythmy wyd. Ross. Cz. II. str. 179. Epithaphium temusz.

[2]) Który? czy Jan kanonik poznański, czy Stanisław sekretarz Zygm. III., Wojciech stolnik podolski, Zygmunt, Łukasz podstoli podolski, czy Aleksander? Niesiecki VI. 380-381.

[3]) Rym. Rythmy XII.—XIII. i 5-ty przypis na str. XII.

[4]) Rythmy w. Ross. Cz. II. Do J. M. Pana Szczęsnego Herbortha str. 45.

[5]) H. Schmitt: Rokosz Zebrzydowskiego 206—207; Maurycy Dzieduszycki: Piotr Skarga i jego wiek T. II. str. 361. Jedno i drugie dzieło stoi na zupełnie przeciwnym krańcu co do zapatrywań swoich.

[6]) W. A. Maciejowski: Dodatki do Pismiennictwa pols. 283—285. „Przepraszanie po rokoszu uczynione J. Kr. Mości od Pana Szczęsnego Herburta z Dobromiela 1613 na Confederackym Seymie, co go ino 3 niedziele były.“ A ważnem, co na końcu dodaje Maciejowski, jest to, iż mowa ta jest w wielu rękopisach, jakby ją chciano najwięcej rozszerzyć. Więcej szczegółów o Herburcie nie mieliśmy.

Herburta przed rokoszem, po rokoszu w nieszczęściu cieszył, podczas rokoszu nic o nim nie wspominając.

Cały dalszy przeciąg czasu od rzeczywistego powrotu poety z Włoszczonowej do rodzinnego Smogorzewa aż do śmierci poety jest mało Rymarkiewiczowi znany, z wyjątkiem nie wielu małoznaczących szczegółów o znajomych i przyjaciołach poety jako też podania dokumentu o stawaniu Miaskowskiego w charakterze fundatora, robiącego osobiście przed sądem zapis stu marków na Smogorzewie dla wikaryuszów kościoła parafialnego w Strzelczu i wreszcie wzmianki o nagrobku poety [1]) w Wielkiem Strzelczu pod Piaskami. Dodać należy, według listu ks. Michała Wiśniewskiego [2]), że marmur nagrobku jest ciemny, nagrobek zaś, którego małą podobiznę podaje i Rymarkiewicz [3]) jest ozdobny wypukłymi filarkami. Nadto nie wie Rymarkiewicz o tem, iż bibliotekę swoją odstąpił podobno poeta gostyńskiemu kościołowi [4]).

Widzimy tedy, jak błędne były aż do roku 1862 wiadomości o życiu i losach poety. Dopiero w tym roku ogłosił Józef Przyborowski rozprawę dotyczącą rodziny poety, po tylekroć przez nas przytaczaną. Trudno odmawiać wiarygodności, jakeśmy to już powiedzieli, pracy na dokumentach urzędowych opartej. Szkoda jednakże, iż autor nie podał w tej rozprawie zwięzłego drzewa genealogicznego rodziny Miaskowskich. Jako dalej usterkę w tej pracy uważać należy tę okoliczność, iż autor wyliczając braci rodzonych poety, w nawiasie tylko dodaje Marcina jako szóstego syna Jana Miaskowskiego [5]), jak gdyby się wahał, czy go za takowego ma uznać. Przecież pisze dalej sam Przyborowski [6]) iż w roku 1610 trzecia część Smogorzewa należała do synów po zmarłym już Marcinie Miaskowskim. Lepiej tedy było zaraz wspomnieć o sześciu synach Jana Miaskowskiego, bo tytułem tylko synów Marcina, a wnuków Jana, mogli oni tę cząstkę w linii męskiej posiadać. Zresztą Przyborowski tamże potem wymienia z tych synów jednego [7]) mianowicie Jana, który zaślubiwszy Zofię Pawłowską, umiera w r. 1616, zostawiwszy po sobie dziedzica, syna Kaspra, nad którym wraz z matką Zofią obejmuje najmłodszy brat poety Baltazar, wówczas archidyakon pomorski i kanonik włocławski, opiekę.

---

[1]) Rym. Rythmy XIX i 213.
[2]) Z dnia 7. marca 1893.
[3]) Rym. Zb. Rythm. XX.
[4]) List ks. Michała Wiśniewskiego str. 2.
[5]) Przyb. Tyg. Pozn. str. 253.
[6]) Tamże str. 260.
[7]) Przyb. Tyg. Pozn. 261.

Cała praca Przyborowskiego zresztą rzuca, z powodu nagromadzonej obfitości materyału, wiele światła na towarzyskie i familijne stosunki poety i musi być osią i głównym skieletem wszystkich opracowań późniejszych.

W roku 1870 zajął się Miaskowskim młodociany wówczas autor „Potopu“ Henryk Sienkiewicz [1]). Ten wprawdzie nic do biografii poety nowego nie dodał, lecz odesłał sumiennie czytelników do znanej nam rozprawy Przyborowskiego. Według niego prawdopodobnem jest przypuszczenie Rymarkiewicza, iż poeta kształcił się w Lubiniu, w tamtejszym klasztorze benedyktyńskim.

Z Sienkiewicza opracowaniem kończą się prace o Miaskowskim na większą skalę. Odtąd aż do dni ostatnich śpiewak wielkopolski nie znajduje żadnego pióra, któreby się podjęło skreślić życiorys jego poprawnie, o ile się da oczyszczony z błędów, które Rymarkiewicz poczynił.

W podręcznikach i historyach literatury [2]) z lat ostatnich, obok różnorakiej oceny dzieł poety, ze stanowiska literacko-estetycznego nie ma żadnych lub są błędne szczegóły z życia poety, które wszyscy ci autorowie, podobnie jak Julian Bartoszewicz, na miejscu wyżej przytoczonem w przypisach, za Rymarkiewiczem zapewne powtarzają. Wyjątek stanowią z ogólnej reguły dwa artykuły Fr. Maks. Sobieszczańskiego [3]) i Adama Kuliczkowskiego [4]), którzy do Przyborowskiego przecież zaglądnęli. Wytknąć tylko należy Sobieszczańskiemu, iż wziął rok 1549 jako datę urodzenia poety. To samo odnosi się do pracy Kuliczkowskiego. Tutaj nawiasem także wtrącić potrzeba, iż autor ten niepotrzebnie dodaje, że „w roku 1607 wrócił Miaskowski z nabytą sławą poety do ojczystego Smogorzewa.“ Sądzilibyśmy, iż gdy wiadomo nam, że najrychlejszym drukiem wierszów poety jest druk: Łodzi Opaleńskiej roku 1608 [5]) dokonany, to nienależałoby tak apodyktycznie się wyrażać: „z nabytą sławą poety.“ Jeżeli miał sławę, to między swoimi. A odpisów wierszy poety i manuskryptów nie mamy tak wiele.

---

[1]) Kasper Miaskowski — Studyum literackie, skreślił H. S. Tyg. ill. Warsz. Tom V. 1870 str. 276 i następne.

[2]) Jak np. w Historyi lit. Mecherzyńskiego Kraków 1870; Rycharskiego: Kraków 1868 str. 171; L. Rogalskiego Tom I. str. 412; Kondratowicza III. 69—89; Zdanowicza I. 355—366 i innych.

[3]) Encykl. Powszechna Olgebranda Warszawa 1864 Tom XVIII. s. 455 i następne.

[4]) Zarys dziejów lit. pol. na podstawie badań najnowszych pracowników. Lwów 1891 str. 100—101.

[5]) Wiszniewski: Lit. Pol. VII. 126; Estreicher bibliogr. XVII. w. Tom VIII. str. 141 pod 1608: Łodź Opaleńska, Oda.

W końcu nadmienimy, iż takie błędy jak tradycya o śmierci przedwczesnej żony poety i niewiadomość o dalszych jego losach z wyjątkiem pobytu w Włoszczonowej, nie powinnyby były wcisnąć się do Wypisów polskich dla klas wyższych gimnazyalnych i realnych [1]) wydanych przed trzema laty.

Wzmiankę o Miaskowskim znajdujemy w monografii opisującej żywot i traktującej o dziełach Grochowskiego [2]) Bełcikowskiego, w ustępie przez nas przytoczonym i Windakiewicza [3]). Siemieński [4]) zaś rozbiera jeden wiersz jego („Bieg miesięczny" Rythm. w Ross. Cz. II. str. 171). —

---

[1]) Lwów 1890. Wydane przez J. Wójcika i St. Tarnowskiego str. 191—192.
[2]) Ks. Grochowskiego: Żywot i pisma, Lwów 1892, str. 234—235 nap. Bełcikowski.
[3]. W Roczniku Pozn. Tow. Przyj. Nauk. 1892. Niestety książki tej nie miałem pod ręką.
[4]) Dzieła — Kraków 1881. I. str. 70—72.

II.

Życiorys.

Wieś Miaskowo [1]) leży między miasteczkiem Krzywinem a Osieczną w Wielkopolsce dawniejszej, a dzisiejszem Wielkiem Księstwie Poznańskiem, w powiecie krobskim. Powstała ona zapewne wcześniej od najdawnieszych źródeł historycznych.*) W roku 1400 należała ona do braci Jarosława i Czewleja. W roku 1415 sprzedał ją Jarosław swemu siostrzeńcowi Piatraszowi. Ten zostawszy dziedzicem Miaskowa przybrał nazwisko Miaskowskiego, ale pozostawiwszy jedyną córkę Małgorzatę był ostatnim Miaskowskim z tej rodziny. Nie znamy herbu tej rodziny.

Małgorzata owa córka Piatrasza czyli Piotra Miaskowskiego, herbu niewiadomego, poszła za mąż za Mikołaja Jurkowskiego herbu Leliwa. Ten wziąwszy za nią Miaskowo, rozpoczyna rodzinę Miaskowskich herbu Leliwa, która wydała poetę Kaspra. Możnaby przeto dla rozróżnienia od innych**) nazwać tę rodzinę Miaskowskimi z Jurkowa Leliwitami.

Mikołaj Jurkowski — Miaskowski miał trzech synów już z nazwiskiem Miaskowskich: Jana, Andrzeja i Wojciecha, pradziada naszego poety. [2]) Wojciech ożenił się z Agnieszką, wdową po Janie Strzeleckim. Zostawił on trzech synów i jedną córkę, którzy działu familijnego dokonali w roku 1510. Andrzej dostał Osiek i Kuszkowo, Wojciech część Miaskowa i Kleszczewa, Ambroży Smogorzewo i część jakąś Bodzewa. Siostra Jadwiga poszła za Mikołaja Bojanowskiego dziedzica Spławia, zwanego też Spławskim.

Ambroży, jeden z synów Wojciecha, a rodzony dziad poety Kaspra, ożenił się około roku 1517 z Anną Kociuską córką Mikołaja Kociuskiego i zabezpieczył jej posag jakoteż zapewnił wiano na dziedzicznem swojem Smogorzewie. [3]) Smogorzewo słynie mianowicie, jako miejsce urodzenia

---

[1]) Przyborowski: Tyg. Pozn. 1862 str. 245.

*) Rym.: Zbiór Ryth. VI.

**) Zobacz poniżej str. .17

[2]) Przyb.: Tyg. Pozn. 246.

[3]) W roku 1855 Smogorzewo należało do państwa S. Błociszewskich. Leży ono o cztery lub pięć mil od Śląska między miasteczkami Gostyniem a Dolskiem w powiecie krobskim. (Rym. Zb. Rythm. VII.).

Obecnie należy Smogorzewo do hrabiego Maksymiliana Mycielskiego (List ks. Michała Wiśniewskiego 7. marca 1893).

Tablica genealogiczna

Leliwitów - Miaskowskich w wieku XV. — XVII.

Protoplasta tej familii
Mikołaj z Jurkowa Miaskowski h. Leliwa
(około połowy w. XV).

Mikołaj z Jurkowa.

Jan, Andrzej, Wojciech.

Andrzej, Wojciech, Ambroży, Jadwiga.

Agnieszka, Jan, Andrzej.

Zofia, Stanisław, **Kasper** poeta, Marcin, Maciej, Melchior, Baltazar.

Kasper, Jan † 1616. Baltazar.

Kasper.

i śmierci poety i staje się ogniskiem dla jednej gałęzi rodziny Miaskowskich. Wieś ta leży pod miastem Gostyniem i była wsią dziedziczną rodziny Smogorzewskich, których tutaj na części jakiejś jeszcze pod koniec XVI. wieku znajdujemy. Zapewne Wojciech Miaskowski, pradziad poety, wziął ją za którą ze swoich żon. Tem większego zaś znaczenia nabrało Smogorzewo dla Miaskowskich, że Miaskowo samo, od którego Leliwici — Jurkowscy nazwisko przybrali, dość wcześnie, bo już w roku 1470 przeszło w ręce Tworzyańskich herbu Bończa, którzy zatem stanowią trzecią rodzinę Miaskowskich (Tworzyańskich — Miaskowskich) herbu Bończa.*)

Ambroży Miaskowski, dziad poety, zmarł około roku 1545. W roku 1547 Jan Miaskowski, ojciec poety, jako dziedzic Smogorzewa zapisuje z przyzwoleniem matki swej Anny z Kociuskich procent kościołowi kościańskiemu, który to zapis stał się wielkiem utrapieniem dla dzieci Jana. Ambroży miał troje dzieci: Agnieszkę za Jakóbem Psarskim, starszego syna Jana i młodszego Andrzeja. Dział między braćmi nastąpił w roku 1551 i w tym roku lub o rok wcześniej [1]) ożenił się Jan Miaskowski z Zofią Kembłan Chełkowską.

Jan Miaskowski umarł w roku 1570. Dzieci jego z Zofii Kembłan Chełkowskiej są wedle starszeństwa: Zofia wydana później za Jana Grabowieckiego, Stanisław, Kasper, Marcin, [2]) Maciej, Melchior i Baltazar.

Kasper poeta przyszedł tedy na świat około roku 1552. Wychowanie początkowe otrzymał w domu, a co najwięcej uczył się w klasztorze, zapewne w niedalekim Lubìniu. —

On sam nie jednokrotnie o tem wspomina [3]) mówiąc o swej Muzie „na wsi wychowany więcy,“ o „rytmach prostych,“ o „muzie domowej“

---

*) Do tej zapewne rodziny należą Miaskowscy ze wsi Lednogóry nad jeziorem Lednicą w powiecie gnieźnieńskim. Archiwum tej familii zawierające przeciąg lat stu kilkudziesięciu kilku, złożył dnia 4. kwietnia 1892 w darze bibliotece Jagiellońskiej p. Achilles Brcza, b. oficer wojsk rosyjskich, podobno ich krewny. Jeszcze nie zaregestrowane do biblioteki oglądałem je, dzięki uprzejmości Dr. Wł. Wisłockiego kustosza. Znajduję tam tylko cesye, spory graniczne i inne interesa. Najważniejszem byłoby, gdyby to była dalsza rodzina poety (potomkowie Jana i Andrzeja, synów Mikołaja Jurkowskiego), że rodzina ta dobiła się choć „drążkowej“ kasztelanii krzywińskiej. Pod rokiem 1611 spotykam Alberta, Stanisława i Franciszka Miaskowskich synów Maksymiliana, kasztelana krzywińskiego. Herbu nie ma.

Rodzina Bończów — Miaskowskich odegrała w Rzplitej świetniejszą rolę niż Leliwitów. Patrz. Niesiecki: Tom VI. pod Miaskowskimi h. Bończa. — Encykl. Powszechna Olgelbr. Warszawa 1864. XVIII. t. str. 456. (pióra F. M. Sobieszczańskiego.)

[1]) Przegl. kryt. literatury i źródeł str. 7.

[2]) Tamże str. 8 i 12.

[3]) I tak dowodzą tego wszystkie wiersze jego religijne niektóre (Cz. I. w. Ross. 1 — 5) wprost z rzymskiego brewiarza tłumaczone, inne porządkiem roku kościelnego w drugiem wydaniu umieszczone.

O swojem wychowaniu w domu wspomina w dedykacyi Władysławowi Zygm. królewiczowi (Wyd. I. u Skalskiego 1612) w. 6. z góry str. 1.:

a wreszcie wyraźnie dziękuje przyjacielowi za „hebel swoich rytmów.“ Po śmierci ojca w roku 1571, poeta ze starszym bratem swym Stanisławem, jako bracia najstarsi, swojem i małoletnich swych braci imieniem, wypuszczają swoją dziedziczną część Bodzewa Bartłomiejowi Krzyżanowskiemu, a w Smogorzewie sami obejmują gospodarstwo i wychowanie młodszych braci. Wychowanie w klasztorze benedyktyńskim bardzo prawdopodobnie przyczyniło się do tego, iż poeta poznawszy piękne pieśni religijne łacińskie zapragnął oddać je w ojczystej mowie. Na tę zaraz młodzieńczą dobę poety zapewne przypadają wiersze religijne mniejsze jak *Kwiatki na potrząśnienie iasłeczek Nowonarodzonego Dzieciątka Jezusa*, *Szopa zbawienna*, *Hasło chrześciańskie*, *S. Stephan*, *Św. Jan Ewangelista*, wreszcie *Antyfony adwentowe.*[1]) Ostatnie są przeróbką brewiarza. Niewątpliwie matka poety musiała być bardzo religijna osoba, kiedy takich dwóch synów, jak drugi z rzędu Kasper poeta i najmłodszy Baltazar, późniejszy sufragan włocławski, wydała. Działało na poetę także bezpośrednie zetknięcie się z przyrodą, z życiem wiejskiem

„Odpuść mi, ieślim nad insze tak śmiały
Żeć ten zbiór Rythmów nie z Parnaskiey skały
Ale z domowych opłotków podawam“

Dalej w dedykacyi wiersza: Elegia pokutna do Maryi Panny i Matki, biskupowi włocławskiemu ks. Piotrowi Tylickiemu (Cz. I. w. Ross. w. 5 — 11 str. 129).

„Więc i ia nie śmiem wyciekać przed tymi
Co cię witaią słowy bogatymi.
Y Muza na wsi wychowana więcy
(Acz iey nadzieia za Twą ludzkość ręczy)
Wzdryga się, żeć by drogę zabieżała
Y na wiazd szczęsny sławy twe śpiewała.“

Znowu w dedykacyi Pielgrzyma Wielkonocnego biskupowi Andrzejowi z Bnina Opaleńskiemu (Rythmy w. Ros. Cz. I. str. 101) powtarza prawie to samo.

Dalej w wierszu „na Seym w r. 1615 powiada do Eustachego Wołłowicza (Ryt. Cz. II. w. 5 — 10).

„Ieśli cię ia tak prostymi
Bawię Rythmy, ty i tymi
Nie gardź, ale (o co stoią),
Ogarni ie łaską swoją.“

Toż samo w wierszu do poety Symona Symonidesa (Ryth. Cz. II. str. 110).

Dalej w wierszu na konsekracyę brata młodszego, Baltazara na sufragana włocławskiego (Ryth. Cz. II. 133 str. w. 9. i następne).

„A teraz nie gardź tą Muzą domową,
Acz niepozorną wiąże wiersz wymową
Przynajmniej drugim niechaj cel pokaże,
Gdzie Pallas każe.

Wreszcie w wierszu Do jednego przyjaciela (Ryth. Cz. II. str. 170 w. 8 do końca str.)

„Dziękujęć za mych rythmów hebel niechędogich,
Dobywszy od wdzięcznego serca słów ubogich,
Dziękuję za twe prace i godziny drogie
Co ie łożysz na dozór i poprawy mnogie“ —

[1]) „Zbiór Rythmów p. Malchra Miaskowskiego spisany w Krakowie 1612 u Skalskiego.“ str. 1 — 18.

i z ludem. Święto Bożego Narodzenia tak uroczyście u nas obchodzone musiałe niewątpliwie także po sobie reminiscencye zostawić. Pisał i później poeta nawet dłuższe wiersze religijne, ale żaden z nich już niema takiej świeżości jak *Jasłeczka* n. p. lub *Szopa zbawienna.*

Nie długo przeżyła matka poety śmierć męża. W roku 1572 umarła ona. Był to rok strasznego moru, rok śmierci ostatniego z Jagiellonów. Jeszcze zaś w roku 1570 opuścił świat ten Andrzej, krewny poety, komornik województwa poznańskiego, za którego radą objęli bracia starsi gospodarstwo w Smogorzewie. Po śmierci matki pozostał przy życiu stryj rodzony poety Andrzej, syn Ambrożego, zamieszkały również w Smogorzewie.

Starali się tedy bracia starsi zastąpić młodszym miejsce rodziców. Musieli dać dwom najmłodszym braciom Melchiorowi i Baltazarowi wychowanie, a siostrze Zofii posagu nie można było zatrzymywać. Jan Grabowiecki potrzebował zapomogi, dzierżawami się dorabiając. Wydzierżawienie Bodzewa także różne przyniosło kłopoty. [1]) Mimo tego starsi bracia Kasper poeta i najstarszy Stanisław wywiązali się ze swego zadania sumiennie i pokierowali sprawami rodzeństwa, jak było można najlepiej przy szczupłej fortunie. Spłacili szwagra Grabowieckiego 1576 roku i 1579. Z trudnością przychodziło wypłacać procent altaryście kościańskiemu, który pozywał wszystkich braci z kolei. Baltazar poświęcił się następnie stanowi duchownemu. Stanisław zaś i Melchior*) zmarli. Baltazar sprzedał w roku 1584 część na siebie przypadającą Kasprowi i Maciejowi za 1100 ówczesnych złotych. Maciej około tego czasu ożenił się z Anną Trzecką, a pozostali Kasper i Baltazar podzielili się swoją częścią Smogorzewa w przytomności Łukasza i Andrzeja Miaskowskich synów Andrzeja, komornika województwa poznańskiego, dziedzica Osieka i Kuszkowa zmarłego w roku 1571. Działo się to w roku 1585.

Poeta stał się samodzielnym mając trzydzieści kilka lat. W roku 1589 ożenił się poeta z Zofią sierotą po Macieju Szczodrowskim i Katarzynie z Charcickich, pozostającą pod opieką 5 braci Jana, Marcina, Jerzego, Stanisława i Macieja. [2]) Wziął za nią 400 złotych ówczesnych posagu i tyleż zapewnił jej na swojem dziedzictwie. Musiała to być osoba

---

[1]) Przyb.: Tyg. Pozn. 254.

*) Co do tego Melchiora, to bodaj, czy to nie pod jego nazwiskiem wydał poeta pierwsze wydanie swoich utworów u Skalskiego w Krakowie. Wszakże między synami Jana Miaskowskiego 3-ej synowie nosili nazwiska 3-ech królów z Pism. św.: Kasper, Melchior, Baltazar. Dlaczegożby Kasper miał drugie imię Melchior?

[2]) Przyb.: Tyg. Pozn. str. 258.

rządna i niebrzydka jak to z własnych słów poety wynika. [1]) Żona przeżyła poetę. [2])

Zostawszy niezależnym panem swojej woli, przeżył poeta w kwiecie wieku pierwsze sześć lat pożycia z żoną, zajmując się zapewne na przemiany to gospodarstwem, na którem znał się już z doświadczenia, to poezyą. Na tę dobę życia poety przypadają jego pierwsze próby poezyi o których już wspomnieliśmy, a zapewne i drobniejsze wiersze ulotne jak: *Na szklenicę malowaną*, *Na okna*, *Bieg miesięczny*, [3]) *Na wężyka*, [4]) *Na komin*. [5]) W wierszu *Na wężyka* jest nawet wyraźna wzmianka o Nalewajce, który właśnie wtedy z Łobodą hetmanem Niżowców, polskie włości na Rusi i Litwie pustoszyli.*) Wierszyk ten i podobne epigramata, musiał Miaskowski napisać około roku 1593. *Bieg miesięczny* napisał poeta może kiedy letnim wieczorem siedząc pod dębem starym w Smogorzewie**) i rozmyślając nad cudami przyrody. Ważny jest z tego względu, że widać z niego, iż poeta zakosztował nieco z nauki astronomii.

Wśród tego domowego szczęścia, jakby dla przypomnienia, iż wszystko, co ziemskie, prędko przechodzi, dosięgnął poetę straszny cios. Jedyny synek Jaś, umiera mu około roku 1596. To było zapewne powodem choroby żony a wstępem do innych zmartwień i krzyżów w dalszem życiu poety. Rozżalony poeta sprzedaje w roku 1596 swoją cząstkę Smogorzewa Andrzejowi z Pigłowic Manieckiemu za 5300 ówczesnych złotych wraz z swoim bratem Maciejem. Biorą oni oraz zaliczkę za to kupno i poeta bierze w dzierżawę Osiek od Jana i Andrzeja Miaskowskich, starszych synów zmarłego niedawno Łukasza, nad którym miał także opiekę sobie poruczoną. [5]) Na te to czasy przypada niewątpliwie piękny wiersz poety *Pociecha do żalu* [6]) w którym poznajemy filozofię prawdziwie katolicką poety i jego rezygnacyę w nieszczęściu. Wyraźnie czytamy tu o nieszczęściu utraty dziecka, które go niedawno dotknęło. Poeta mówi sercu swemu:

Twoje zaś smętki, twego tylko domu,
Obcego żalu nie wziąłoś nikomu.

---

[1]) Rythm. Wyd. Ross. Cz. II. 160. Nagrobek Zofiey ze Szczodrowa Miaskowskiey.
[2]) Przegl. kryt. liter. i źródeł str. 9.
[3]) Ryth. wyd Skals. str. 232 — 34.
[4]) Tamże 247.
[5]) Tamże 248.
*) Szujski: Dzieje Polski. Tom III. Lwów 1861. str. 144.
**) Dąb ten, który nam przypomina lipę Jana z Czarnolasu, który widział i opisał Rymarkiewicz, (Zbiór Rythm. VII.) stał w roku 1855 i był zapewne świadkiem licznych przechadzek i rozmyślań poety. Stoi on po dziś dzień. Jest wiekiem pochylony i spróchniały, lecz jeszcze żyje i liściem się pokrywa w lecie. (List ks. Mich. Wiśniewskiego z 7. marca 1893).
[6]) Przyb.: Tyg. Pozn. 259. [7]) Ryth. w. Ros. Cz. II. 160.; wyd. Skals. 230 — 232.

Dowiadujemy się także z tego wiersza, iż oprócz innych ciosów poeta doznał, niewątpliwie w tym czasie, niezasłużonych potwarzy i obłudnej przyjaźni. Nie traci jednak poeta nadziei, że jak po chorobie zdrowie, tak dla niego lepsze czasy nastaną. W roku 1598 ponawia poeta kontrakt dzierżawny z synami Łukasza. Siedzi więc dalej w Osieku. W roku 1602 obaj bracia, Kasper z Maciejem, Maciej w swojem i swojej żony Anny z Trzeckich imieniu, tudzież Kasper również w imieniu swojem i swojej żony Zofii ze Szczodrowskich, zrzekają się wszelkich pretensyj, któreby między nimi, w skutek dzierżawy Smogorzewa, powstać mogły.

W Osieku przyszło poecie znowu nowy smutek dzielić z osieroconymi bliższymi krewnymi [1]). W roku 1600 napadł jeden z miłych sąsiadów Łukasz Hersztopski z Masłowa na las Smogorzewski i niezgorzej go przetrzebił. Ta okoliczność niewątpliwie była jedną z przyczyn, które zniewoliły poetę do przeniesienia się w inne strony. I wtedy to zapewne powstały dwa wiersze *Elegia pokutna do Pana y Boga w Tróycy iedynego* [2]) jako też tłumaczenie Psalmu szóstego pokutnego [3]), które wyraźnie w jakimś niezwyczajnym stanie duszy, w jakiemś przygnębieniu, ale z rezygnacyą oraz napisał. Poeta wszystkie klęski przyjmuje z poddaniem się i ufnością w łaskę Boga; nie chce jednakże w tej ufności miary przekroczyć. Uderzająca jest pokora poety, który nazywa siebie plemieniem Kaimowem w tych wierszach.

Zmartwienia ciągłe, niesnaski sąsiedzkie, a może i familijne skłoniły poetę do opuszczenia stron rodzinnych, do obrania sobie nowego miejsca pobytu, Włoszczonowej koło Gąbinia (lub Gąbina) w województwie rawskiem, w ziemi gostyńskiej. Najbliższem miastem było Kutno. Nieco dalej na północny wschód leżał Włocławek, miejsce pobytu brata Baltazara, który już 1592 roku przeniósł się z Poznania do Włocławka i mianowany został przez biskupa kujawskiego, Hieronima Rozrażewskiego, kanonikiem kujawskim i kaznodzieją, a następnie archidyakonem pomorskim. Ostatnim razem wspominają o poecie akta ziemi kościańskiej pod rokiem 1603 [4]), a dopiero około 1607 roku słychać o poecie w stronach rodzinnych. Pobyt przeto we Włoszczonowej, jak to widzimy, przypada między rokiem 1603 a 1607 i trwa około, lub przeszło trzy lata.

---

[1]) Przyb. Tyg. Pozn. 260.
[2]) Rythm. wyd. Skalskiego 162 s. 105—110.
[3]) Tamże. 111—112.
[4]) Przyb. T. Pozn. 261.

Pobyt we Włoszczonowej stanowi odrębny a przyjemny peryod w życiu poety. Miaskowski, człowiek wielkiego serca i rozumu, choć nie otarty w obcych akademiach, nie dworak, ale jak można z dzieł jego sądzić, miły w obejściu, gorący katolik, jak wówczas wszystka drobniejsza szlachta i magnatów nawet część większa po synodzie piotrkowskim [1]) (1576—7 roku), prawdziwy ziemianin i patryota, prędko zżył się z nowymi stosunkami i zaznajomił się z nowem otoczeniem. Jak się tu czuł szczęśliwym, najlepiej tego dowodzi przepiękny wiersz jego i najwięcej znany p. t. *Waleta Włoszczonowska* [2]) w którym tak rzewnie się żegna ze swojem nowem ustroniem i z miasteczkiem Gąbinem. Tam to, wśród zajęć gospodarskich zapewne, powstał wiersz na niepogodę roku 1605 [3]). Tu powstały dwa wiersze na urodzenie i śmierć pochrześnika poety maleńkiego Zygmunta Rybskiego [4]). Szczególniej pierwszy wiersz do Rybskiego tak piękny jest i melodyjny, że słusznie go za jeden z najpiękniejszych wierszy poety uważać należy. Świadczy to o tem, iż poeta nie doznawał tutaj takiego przygnębienia jak w Osieku, a cała siła natchnienia przychodziła mu jak na zawołanie. W Włoszczonowej niewątpliwie miały początek nieliczne humorystyczne wiersze poety jak: *Mięsopust polski* [5]), w którym wyraźnie o rokoszu Zebrzydowskiego i o paszkwilach na króla wspomina. Toż samo jako uzupełnienie Mięsopustu polskiego należy tu *Popielec* [6]), w którym poeta zacząwszy dość poważnie, kończy wiersz wesoło opisaniem hulanki, zapewne w poblizkiem miasteczku, której był świadkiem. Tu wreszcie należy krotochwilne opisanie postu w wierszu *Post polski.* [7]) Głowa wolna od zmartwień z powodu niesnasków sąsiedzkich, a może i rodzinnych, pozwalała poecie więcej zająć się sprawami politycznymi, krajowemi. Nie znajdujemy wprawdzie w dziełach poety wzmianki, aby poeta jeździł sam do stolicy biskupstwa kujawskiego, Włocławka, ale niewątpliwie stosunki z bratem utrzymywał, a zapewne i liczne znajomości porobił. Widać jednak, z wyjątkiem Herburta, że te znajomości ściśle się tylko do Kujaw samych ograniczały.

---

[1]) Czytaj J. Lubowicz: Naczało katoliczeskoj reakcii i upadok reformacii w Polsze. Według niewydanych źródeł. (Początek reakcyi katolickiej i upadek reformacyi w Polsce) Warszawa 1890 s. 336 do końca.

[2]) Rythm. w. Ross. Cz. II. s. 173—176; w. Skals. 250—253.

[3]) Rythm w. Ross Cz. II. s. 162—165; w. Skals. 234—286.

[4]) Rythm. w. Ross. Cz. II. s. 129—132 i 145—150; w. Skals. 1612. 225—227 i 267—272.

[5]) Rythm. w. Ross. Część II. str. 182—187; wyd. Skals. str. 213—218.

[6]) Rythm. w. Ross. C. II. 187—189: wyd. Skals. 1612 str. 218—220.

[7]) Rythm. w. Ross. Cz. II. 189; wyd. Skals. 247.

W Rzeczypospolitej gotowały się wielkie wypadki. W roku 1605 umarł Jan Zamojski hetman w. k. i kanclerz.[1]) Gotowały się również nie lada jakie przewroty na Północy. W tym samym roku Dymitr Samozwaniec poparty przez Zygmunta III. wyrusza do Moskwy. Poeta nie patrzył na to obojętnie. Współcześnie tedy z księdzem Stanisławem Grochowskim (zapewne także w końcu 1605 r.) pisze swoją *Nenią panegyryczną na śmierć Jana Zamojskiego*[2]) i *Tryumph na zwycięstwo Inflanckie*[3]) (pod Kircholmem) Chodkiewicza, które ks. Skarga w swoich kazaniach sejmowych tak pięknie prozą przedstawił.

Smutne wypadki rokoszu Zebrzydowskiego znowu wciskają do ręki poety pióro obywatela patryoty. Utworów tych odnoszących się do rokoszu, możnaby cały cykl naliczyć, w różnych formach. I tak należą tutaj: *Nenia na rozruch domowy*[4]) w której poeta prawdziwie po obywatelsku widząc na co się zanosi, wzywa stronników króla i rokoszan do zgody, wskazując im dla przestrogi los innych niezgodnych narodów. Dalej idzie tutaj przerobienie XIII. (według Schütza Oden und Epoden.), lub XIV. ody Horacego I. ks. O navis refferent in mare te novi fluctus,[5]) w której zwraca się do króla Zygmunta III., aby uspokoił rozhukane fale rokoszu. Tu dalej odnosi się bardzo wzniosły *Dyalog o Zjeździe Jędrzejowskim*[6]) bardzo ciekawy z tego względu, że w sposób plastyczny, nie w formie wiersza lirycznego, lecz w dramatycznym dyalogu gościa z gospodarzem, odkrywa nam prawdziwie, jakbyśmy to dziś powiedzieli, konserwatywne, katolickie a monarchiczno-konstytucyjne zapatrywania poety. Chce bowiem on mieć rząd silny, gdzieby Monarcha nie był malowany, ale też nie pragnąc nieograniczonego samowładztwa, pragnie, aby królowi była przydana rada. I z tem zgadza się poeta, ze wszystkimi naszymi wielkimi mężami stanu. To też nie dziw, że poeta nasz tak przypadł do smaku jednemu z największych znawców tych czasów, wieku w ogóle siedmnastego, Józefowi Szujskiemu,[7]). Tu dalej odnosi się *Thren Rzeczypospolitej w nieszczęsne wojny domowe*[8]) i *Apologia na paszkwil przeciw Jego Królewskiej Mości.*[9]). Apologia[10]) z tego względu ważną jest dla nas, iż

[1]) Szujski Dzieje Pols. III. 169—170.
[2]) Rythm. Cz. II. w. Ross. str. 1—9; wyd. Skals. 130—138.
[3]) Tamże str. 9—12; wyd. Skals. 138—141.
[4]) Rythm. w Ross. Cz. II. str. 12—15; wyd. Skals. 141—143.
[5]) Rythm. w. Ross. Cz. II. str. 15—17; wyd. Skals. 143—144.
[6]) Wyd. Ross Rythm. Cz. II. 22—30 wyd. Skals. str. 149—156.
[7]) Wstęp str. 2.
[8]) Wyd. Rythm. Ross. Cz. II. 17—22.; wyd. Skalsk.144—148.
[9]) Wyd. Rythm. Ross. Cz. II. 30—40.; wyd. Skals. 157—165.
[10]) która jest odpowiedzią na zjadliwy wiersz Philopolitesa Prawdzickiego potwierdza-

maluje nam wierność poety dla króla i poszanowanie majestatu królewskiego zupełnie przeciwnie jak u rokoszan, którzy tylko burzyć chcieli, a nic nowego postawić nie mogli. (Szujski III. 169 i następne. Bobrzyński Dzieje Polski w Zarysie II. (wyd. 2.) str. 167 i następne).

Występuje tutaj również poeta w obronie wiary katolickiej, równie zdaniem jego, przez rokosz zagrożonej. Poeta chociaż nie był ściśle wziąwszy wychowankiem zakonników, ujmuje się za zakonami a więc i za zakonem Jezuitów.

Z cyklu pism rokoszowych do których należy także wiersz: *Pugna Andabatorum* [1]) czyli *Ślepy pojedynek Heretika z Passyanem* odnoszący się również do jednego z pism ulotnych za Zygmunta III., których pełno wydawała i strona królewska i rokoszanie w tej dobie [2]), ważne są dla charakterystyki poety dwa wiersze do Szczęsnego Herburta [3]). Zdawałoby się pozornie, iż poeta zwolennik zasad monarchiczno konstytucyjnych nie powinien był mieć nic do czynienia z takimi „mózgowcami“ (jak to na innem miejscu powiada o rokoszanach), jak Herburt [4]) Tymczasem tak nie było. Autor Apologii znał widać i cenił starostę mościskiego, niepodzielał pewnie zdań jego, bolał nad przystąpieniem jego do rokoszu i uważał go za syna marnotrawnego, ale nigdy nie tracił nadziei w jego poprawę [5]). Dowodzi tego jeszcze jeden wiersz [6]), który później po roku 1612 do niego wystosował w wielkim ucisku Ojczyzny od Kozaków i Tatarów, w którym na tenże ucisk żale swe przed nim wylewa.

Ostatnim wierszem wreszcie do cyklu rokoszowych wierszów należącym jest Post nebula Phoebus [7]). Wiersz ten odnosi się do roku 1607 lub nawet 1608, w którym to roku rokosz szczęśliwie ugaszonym został.

Ale nietylko wewnętrzne sprawy Rzplitej zajmują wrażliwego poetę. Współcześnie z Grochowskim, o kilka tylko miesięcy później, pisze poeta kilka wierszy, na wieść o cudownem ocaleniu Dymitra, cara moskiewskiego [8]). Działo się to 1606. Wiersze te raz jeszcze malują pięknie gorący

jący słowa St. Stadnickiego starosty żygwultskiego, pana na Żmigrodzie, zwanego Dyabłem. Cały tok myśli apologii i wspomnianego paszkwilu, a nawet wzmianka poety o „iambach“ w których jest pisany, dowodzą tego. (W. A. Maciejowski Dodatki do Pism. Pol. Materyały do Rok. Zebrz. str. 270-271).

[1]) Odnoszący się zapewne do znanego w owym czasie pamfletu a raczej rozprawki poetycznej Passio Sigismundi III. (Szujski III. 193—194)

[2]) Rythm. wyd. Ross. Cz. II. 40—44; wyd. Skals. 166—170.

[2]) Szujski tamże.

[3]) Do Szczęsnego Herburtha, wyd. Ross. II. 44—48; wyd. Skals. 192—196; Herkules Niecierpliwy w. Ross. Cz. II. 49—57; wyd. Skals. 196—204

[4]) Podobny Sąd wydaje o Herburcie Szujski III. 193. Nazywa go doktrynerem.

[5]) Przegl. kryt. lit. i zródeł str. 11.

[6]) Nenia do Herburta wyd. Ross. Cz. II s. 57 — 58.

[7]) Wyd. Ross. Rythm. Cz. II. 58—60; wyd. Skalskiego 170—172.

[8]) Rythmy wyd. Ross. Cz. II. 60—70; wyd. Skals. 243—247.

katolicyzm poety i chęć jego, aby ojczyzna wzrosła i spotężniała. Na ten czas też przypada kilka wierszy polemicznych poety przeciw Maciejowi Rozentreterowi ministrowi protestanckiemu z Turmieja w Prusiech [1]) i *List Marcina Lutra z piekła do swoich.* Poeta podobnie jak w niektórych innych wierszach hołduje modzie swej epoki i uciera się z sekciarzami, przekonując ich, że po za kościołem katolickim nie może być zbawienia.

Oprócz Walety włoszczonowskiej powstały najprawdopodobniej tutaj, podczas pobytu w Włoszczonowej, prześliczne przerobienia wierszem *Pacierza*, (Modlitwy Pańskiej) *Pozdrowienia Anielskiego*, *Credo* i *Decalogu.* [2])
Tylko w takim nastroju umysłu, w jakim się poeta we Włoszczonowej znajdował, mógł on takiego przerobienia dokonać.

Pobyt poety we Włoszczonowej jest więc kulminacyjnym punktem w rozwoju jego zdolności. Napisał on tutaj, jak widzimy, kilkadziesiąt wierszy świeckich, najlepszych między świeckimi swymi utworami. Godnie też kończy ten peryod *Waleta Włoszczonowska* [3]), najpiękniejszy bezsprzecznie świecki utwór Miaskowskiego. Widać z tego utworu jak z niechęcią i ze smutkiem opuszcza po trzech latach swoje ustronie „swój błotny dworek, snopkiem odziany“ i swoich wszystkich znajomych. Opuszcza Włoszczonowę i nie ma nadziei do niej wrócić.

Dlaczego poeta opuścił Włoszczonowę tego dokładnie wiedzieć nie możemy. Najprawdopodobniej interesa majątkowe kazały mu powrócić do rodzinnego Smogorzewa. Już ze Smogorzewa drukuje poeta po raz pierwszy swoją *Łódź Opaleńską* w Kaliszu 1608 u Wojciecha Gedeliusa. Odtąd imię jego poznała cała Wielkopolska. W tymże roku opłakuje poeta śmierć, zapewne bliżej sobie lub wcale osobiście nieznanego kardynała Bernarda Maciejowskiego [4]) z pobudek patryotycznych dla zasług nieboszczyka dla Kościoła i Rzplitej. W roku 1610 umiera Maciej młodszy brat poety zostawiając jednego syna z żony swej Anny z Trzeckich. Poeta czci go wspomnieniem i nagrobkiem [5]). Tak tedy zeszedł ze świata czwarty z rzędu z synów Jana Miaskowskiego, ojca poety. Poprzedził był go na tamten świat Stanisław najstarszy brat poety i Melchior.

Smogorzewo w tym czasie t. j. zaraz po powrocie poety z Włoszczonowej było rozdzielone na kilka dzielnic. Jedna z nich należała do naszego poety, druga do dopiero co wymienionego Macieja, trzecia do synów po również zmarłym już bracie poety, Marcinie. Trzech więc było

---

[1]) Rythmy wyd Ross. Cz. II. 99—105; wyd. Skals 236—243.
[2]) Rythmy wyd. Ross. Cz. II. s. 148—152; wyd. Skals. 220—224.
[3]) Rythm. w Ros. Cz. II. str. 173 - 176; wyd. Skals. 250—253.
[4]) Rythmy w. Ros. Cz. II. 133 — 138; w. Skals. 253 — 289.
[5]) Rythmy w. Ros. Cz. II. 158 — 159; w. Skals. 262 — 263.

Miaskowskich w Smogorzewie około roku 1610: blisko 60-letni Kasper poeta, syn Marcina jeden, i jeden syn Macieja,[1] jedyny już teraz, po śmierci braciszka swego Baltazara[2]) Zaczynali powoli umierać starzy znajomi poety. I tak teraz pisze poeta nagrobek Baltazarowi Czackiemu komornikowi poznańskiemu[3]) W nagrobku tym wspomina poeta o dwóch córkach Czackiego. Otóż jedna z córek, Elżbieta wyszła za Łukasza Mielżyńskiego, druga zaś Anna za Stanisława Rozrażewskiego. Ci Czaccy mieszkali w Rogowie. Zmarł również Stanisław Radzewski, z którym niegdyś wspólnie objęli Miaskowscy opiekę nad dziećmi Łukasza Miaskowskiego w Osieku.

Na czas od roku 1607 aż do roku 1612, t. j. roku wydania pierwszego dzieła poety, przypadają świeckie wiersze krótsze i dłuższe jako to: *Nagrobek królewicza Jana Kazimierza*,[4]) *Panny Przerębskiej nagrobek krótszy i dłuższy*, jakoteż do niej odnoszący się wiersz[5]) *Rozmowa Panienki ze śmiercią*, wiersz *O ks. Lindenerze, mediku i kanoniku włocławskim*,[6]) wiersze z okazyi ślubu lub śmierci znajomych i bardzo piękny wiersz może we Włoszczonowej zresztą napisany *Lutnia Jana Kochanowskiego.*[7]) Ważnem z tego wiersza jest to, iż ze wszystkich pism Kochanowskiego Miaskowski ceni najwięcej Psalmy, Treny i Odprawę Posłów greckich. Widać że poeta poetę rozumiał. Wiersz ten kończy się wzmianką o Szkocie, poecie Andrzeju Lechowiczu, którego poeta znał i cenił jego wiersze, choć nam nawet urywków wierszów tego poety polskich nie pozostało.

Poeta nie mając zapewne wielkich kłopotów na głowie zajmuje się jeszcze i teraz sprawami krajowymi. To też na ten czas około roku 1610 przypadają wiersze *Na Ekspedycyą Moskiewską*[8]) *Na wtórą Ekspedycyą do Sępu Moskiewskiego*, *Do królewicza Władysława* (później Władysława IV.) i króla Zygmunta napisane. Tchną one wielkim patryotyzmem, ale zarazem zachęcają do wytrwałości. Powabnym obrazkiem jest wiersz ślubny na wesele Macieja Pogorzelskiego z Jadwigą Borkową Gostyńską.[9]) Wiersze świeckie z tej doby zamyka nagrobek napisany matce Zofii ze Schełkowa.[10])

---

[1]) Do drugiego syna Macieja odnosi się nagrobek: Balcerowi Miaskowskiemu dziecince małej, później po roku 1612 zapewne napisany (Ryth. w. Ros. Cz. II. 159).
[2]) Rythmy w. Ros. Cz. II. 144 — 145; w. Skals. 266 — 267.
[3]) Baltazar Czacki umarł 1610. (Przyb. Tyg. Pozn. 253 i dalej).
[4]) Ryth. wyd. Ros. Cz. II. 141 — 142; wyd. Skalskiego 263.
[5]) Rythmy wyd. Ros. Cz. II. 142 — 144; wyd. Skals. 264 — 266.
[6]) Ryth. wyd. Ros. Cz. II. str. 150 — 151; w. Skals. 174 — 178.
[7]) Rythm. w. Ros. Cz. II str. 112 — 114.
[8]) Rythmy w. Ross. Cz. II. str. 64 — 70; wyd. Skals. 172 — 174 i 272 — 275.
[9]) Rythm. w. Ros. Cz. II. 119 — 128; w. Skals. 204 — 213.
[10]) Rythmy w. Ros. Cz. II. 157 — 158; w. Skals. 263 — 264.

Ale i religijnych wierszy nie zaniedbał poeta. Teraz to zapewne powstała: *Historya gorzkiej męki i okrutnej śmierci Jezusa Pana* [1]) teraz niewątpliwie napisał poeta swój najpoczytniejszy dyalog *Pielgrzyma Wielkonocnego*, [2]) którego Andrzejowi z Bnina Opaleńskiemu, jak niedawno *Łódź Opaleńską* poświęcił. Teraz także poświęca, zapewne niedawno napisane, *Rotuły Narodzenia Pańskiego* [3]) ks. Wawrzyńcowi Gębickiemu, który niedawno biskupem kujawskim został. [4]) Tu wreszcie należy zapewne dłuższy, a piękny nader wiersz *Elegia Pokutna do Najświętszej Panny i Matki*, w którym poeta z ufnością oddaje się pod opiekę Najśw. Panny. W każdym razie widać z tego wiersza głęboką wiarę poety.

W tym to czasie, w roku 1611, miejsce sąsiada Piotra Pogorzelskiego, od którego niegdyś dzierżawił Godurowo szwagier poety, Jan Grabowiecki, zajął w Godurowie jako dziedzic Jan Pogorzelski, na wesele którego krewnego zapewne brata z Jadwigą Borkówną Gostyńską poeta przytoczone *Epithalamium* napisał. Jan Pogorzelski lubiał waśnić się z całym światem.

W roku 1612 ogłosił poeta drukiem pierwsze wydanie swoich wierszy p. t. *Zbiór Rythmów przez Malchra Miaskowskiego spisany*. W Krakowie Bazyli Skalski drukował Roku Pańskiego 1612. Zdaje się, że poeta przez skromność dał autorowi Rythmów imię swego brata zmarłego. Zawsze bowiem inni jego nazywają i on sam w nagrobku [5]) sobie napisanym nazywa się Kasprem. W wierszu zapewne wkrótce po pierwszem wydaniu wierszy swych napisanym *Do iednego przyiaciela* [6]) jak się zdaje, księdza Hieronima Powodowskiego [7]) dziękuje poeta przyjacielowi za poprawę („hebel") swoich wierszy, jakoteż za to, że wiersze treści religijnej położył na pierwszem miejscu i z cienia je na słońca pod swoją opieką wyprowadza.

Około tegoż samego czasu 1612 r. wyszedł osobno *Pielgrzym Wielkonocny* poety w Krakowie. [8]) Może też około tego czasu napisał poeta, pisząc nagrobek matce i swój własny, [9]) skromnie, ale z poczuciem własnego talentu napisany. Około tego czasu pewnie pisze też poeta w roku 1612 lub 1613 wiersz do Symona Symonidesa. [10]) Wiersz ten w każdym razie

---

[1]) Rythm. Cz. II. w. Ros. 53 — 92; w. Skals. 46 — 84.

[2]) Rythmy Cz. II. w. Ros. 101 — 120; w. Skals. 84 — 105.

[3]) Rythmy Cz. II. 19 — 52. wyd. Skals. 18 — 42.

[4]) Szujski: Dzieje III. 204. Żałuję iż nie mam pod ręką Damalewicza i innych opracowań żywot. bisk. kujaw.

[5]) Rythmy w. Ros. Cz. II. 159 — 160.

[6]) Rythmy. Cz II. 170 — 171.

[7]) Rymark.: wyd. Ryth. 206: Objaśnienia.

[8]) Estreich.: Bibl. VIII. 152.

[9]) Rythmy w. Ros. Cz. II. 159 — 160.

[10]) Rythmy w. Ros. Cz. II. 110 — 111. Wiersza tego nie ma jeszcze w wydaniu Skalskiego z 1612 r.

po powrocie z Włoszczonowej pisany i jak to wyraźnie sam poeta powiada w Smogorzewie:

„Gdzie pług nad Śląskim górzysty wzór orze.“

świadczy, podobnie jak Lutnia Jana Kochanowskiego, jak dobrze poeta znał i jak trafnie cenił utwory współczesnych poetów ojczystych.

Poeta ciągle jeszcze jest w pełni swego talentu i wesołej myśli. Zapewne z tego to czasu pochodzą dwa wiersze *Na schwal Mazurów* i epigramma, *Na zbór łysy w Poznaniu.* [1]) Szczególniej udatny jest pierwszy wiersz kreślący wady i zalety mazowieckiej drobnej szlachty. Nasz poeta, zawsze dostatni wielko-polski szlachcic, powiada w końcu, iż mimo wszelkich zalet Mazurów jednak

„ . . . schłopiały (odpuść) szlachty więcy,
Że nie ma Orda tak wiele tysięcy.“

Natenczas przypadają zapewne i inne wiersze drobne jak *Actaeon* i *Na Actaeony polskie* [2]) Temat ten kochliwości i umizgów do płci pięknej poruszał już poeta w żartobliwych wierszykach do szwagra, o których już mówiliśmy.

W tymże czasie około roku 1613 lub nieco wcześniej Mikołaj Zebrzydowski, który zapewne żałując niefortunnie rozpoczętego rokoszu poszedł „na dewocyę,“ założył po dziś dzień znaną i odwiedzaną Kalwaryę w majątku swoim Zebrzydowicach. [3]) To daje assumpt poecie do wystąpienia ze swoim wierszem: *Na Kalwaryę JWPana P. Mikołaja Zebrzydowskiego wojewody i starosty krakowskiego.* [4])

Około roku 1615 pisze poeta jeden z bardzo pięknych swych wierszy do ks. Eustachego Wołłowicza opata lubińskiego i Referendarza W. X. Lit. Był to jednakże już zachód życia poety i spiew jego łabędzi. W roku bowiem 1616, umiera synowiec poety Jan, syn Marcina, pozostawiając po sobie wdowę Zofią z Pawłowskich z dziecięciem znów Kasprem. Opiekę nad tym Kasprem obejmują Baltazar Miaskowski najmłodszy brat poety, archidyakon pomorski i kanonik włocławski (kujawski), nasz poeta, i Kasper rodzony stryj małego a brat zmarłego Jana, kanonik poznański.

Znowu nastają przykrzejsze czasy dla poety. Nie przeznaczonem już mu było kosztować dni szczęśliwszych. Już z tą opieką miał poeta dużo kłopotów jak n. p. pozwy o długi zmarłego Jana. Zofia Grabowiecka naj-

[1]) Rythmy w. Ros. Cz. II. 179 — 181.
[2]) Rythmy w. Ros. Cz. II. 105 — 110.
[3]) Maurycy Dzieduszycki: Piotr Skarga i jego wiek t. II. str. 491.
[4]) Rythmy Cz. II. 96 — 100.

starsza siostra poety żyła jeszcze i mieszkała w Mszyczynie. Smogorzewo graniczy na południe z Godurowem i Strzelczem. Strzelcze należało pod koniec wieku XVI. do Stanisława Radzewskiego, jednego z przyjaciół Miaskowskich. W początkach XVII. wieku przeszło na jednego z trzech synów jego, Piotra, który żył z poetą w przyjaznych stosunkach, jak tego dowodzi wiersz na urodziny jego córki, w którem nazywa ją „wnęczką krwie Radzewski“ t. j. wnuczką Stanisława.[1]) Godurowo zaś jak wzmiankę uczyniliśmy objął po Piotrze Pogorzelskim Jan Pogorzelski, jeden z największych pieniaczów na cały powiat kościański. Już w roku 1609 były jakieś zatargi graniczne między Smogorzewem, Godurowem i Strzelczem. Z tego powodu pozywał Piotr Radzewski i Jan Pogorzelski poetę, a w r. 1613 toż samo poeta i Baltazar Miaskowski, archidyakon pomorski, pozywają Piotra Radzewskiego o naruszenie kopców granicznych. Trybunał Piotrkowski uznaje w roku 1619 poetę za winnego i skazuje go na zapłacenie 1000 grzywiem (około 2200 talarów pruskich, a 14000 zł. pol.) kary. Kiedy zaś poeta sumy tak znacznej w stosunkach swoich ówczesnych zapłacić nie mógł, ruguje go Sąd ze Smogorzewa rodzinnego. Sprawa ta zatruła ostatnie lata życia poety i niewątpliwie przyspieszyła zgon jego, który już dnia 22. kwietnia 1622 roku nastąpił.

Na ostatnie lata życia poety przypada piękny wiersz *Do Posłów ziemskich na seym w r. 1616*[2]) szczerym owiany patryotyzmem. Tu należą niewątpliwie wiersze: *Nenia na Postrach turecki*[3]) *Na nieszczęsną klęskę wołoską,*[4]) *Pieśń żałobna na klęskę ukrainną i niebezpieczeństwo Kamieńca.*[5]) Stojącego już nad grobem poetę zawsze żywo zajmowały sprawy Rzplitej i niebezpieczeństwa grożące ojczyźnie ze strony Turków i Wołochów.*) Wszakżeż poeta dożył i przeżył klęskę cecorską. Na zwycięstwo chocimskie pisać nowy wiersz tryumfalny nie stało już siły poecie tak ciężko skołatanemu przejściami ostatnich lat. Nie było już czasu, a może i miejsca napisać drugiej „Pociechy do żalu“. Pomału opuszczali go wszyscy swoi, tylko wierna żona dotrwała u jego boku.

Zwłoki poety otoczone miłością pogrążonej w smutku żony i dalszej rodziny złożono w kościele parafialnym w Wielkiem Strzelczu i zaszczycono pomnikiem, który po dziś dzień tam jeszcze się znajduje.[6])

---

[1]) Rythmy w. Ros. Cz. II. str. 128 — 129. „Czepek krzcsny córeczce noworodney JM. Pana Piotra Radzewskiego“.
[2]) Rythmy w. Ros. Cz. II. 81 — 82.
[3]) Rythmy w. Ros. Cz. II. 72 — 74.
[4]) Tamże 75 — 77.
[5]) Tamże 82 — 85.
*) Patrz Szujski. Dzieje III. 207 — 217.
[6]) Przegl. kryt. liter. i źródeł str. 7.

W roku śmierci poety wyszło też u Rossowskiego w Poznaniu drugie wydanie dzieł poety daleko poprawniejsze niż pierwsze, uzupełnione i przejrzane przez autora. Zapewne brat Baltazar, sam autor i człowiek uczony,[1]) przyczynił się także czynnie do wydania tych dzieł swego brata.

Skoro porównamy żywot Miaskowskiego z życiem współczesnych mu innych poetów naszych tego okresu, jak ks. Stanisława Grochowskiego[2]) Jędrzeja i Piotra Zbylitowskich[3]) i Szymona Szymonowicza,[4]) poetów lirycznych podobnych naszemu Kasprowi, spostrzeżemy, że on tylko jeden, Miaskowski, spędził wiek swój, że tak rzeczemy, w ukryciu, znany i ceniony tylko przez najbliższych. Tak Grochowski, jak Zbylitowscy i Szymonowicz przebywali na dworach wielkich panów duchownych lub świeckich, lub nawet na dworze królewskim. Kasper Miaskowski nie wychylił się, jak to akta wskazują, więcej jak raz, na czas dłuższy, ze swego Smogorzewa nad śląską granicą. Wrażliwy jednak jego umysł nie pozwolił mu zostać biernym i głuchym na wypadki współczesne. Każdy ważniejszy wypadek jak n. p. śmierć kanclerza Zamojskiego, rokosz Zebrzydowskiego, sprawa Dymitra Samozwańca, polemika religijna, sejmy i inne rzeczy mniejszej wagi poruszają poetę do żywego i wywołują zewnętrzny objaw poetyczny.

Sam domator, zmarłych poetów jak Jana Kochanowskiego i starszych choć żyjących jak Szymonowicza znał z dzieł i często się w nich rozczytywał. Szczególniej wielbił Kochanowskiego o którym powiada, że

. . . . woskiem skrzydła ten przylepi, który
chce bystrym piórem donieść iego góry.[5])

Znał toż samo dzieła innych poetów jak Andrzeja Lechowicza i ks. Szymona Szurzyńskiego[6]) jednego z dawnych swoich sąsiadów, a może przyjaciół. Dzieła jednak obu nie są nam znane.

Ze współczesnych dostojników duchownych znał poeta, jak to z dzieł jego wynika, bliżej głównie biskupów włocławskich zwanych zwykle kujawskimi[7]) Wawrzyńca Gembickiego i Piotra Tylickiego. Pierwszemu de-

1559 – ok. 1624 1543 – 1616

[1]) Co do bliższych dat o biskupach włocławskich nie jesteśmy ich w możności podać, nie mając pod ręką prac Damalewicza i Bużeńskiego. To samo nie mieliśmy pod ręką pracy ks. Korytkowskiego o prałatach gnieźn.

[2]) Encykl. Olgelbr. na miejscu wymienionem.

[3]) Ad. Bełcikowski: ks. St. Grochowskiego Żywot i Pisma Lwów 1892 str. 20 — 90.

[4]) W wydaniu Turowskiego niektórych ich poezyi str. 51 — 55.

[5]) Dykcyonarz uczonych Polaków ks. Chodynieckiego. Lwów 1833 w wyd. Turowskiego str. 76; St. Węclewski w wydaniu Sielanek Szymonowicza. Chełmno 1864. str. 161 — 209.

[6]) Lutnia J. Kochanowskiego. Rythm. w. Ros. Cz. II. str. 112 w 1 i 2.

[7]) Tamże str. 156.

dykował swe Rotuły. Zaraz na początku wiersza w dedykacyi powiada poeta do biskupa:

Stróżu koronny i złotey swobody
Zyściłem, com ci obiecał na gody i t. d.

a zatem kiedy to pisał, już znał biskupa, którego uraczył był na wjazd na stolicę *Elegią* [1]) i obiecał uczęstować „słowieńskimi odami różnym rythmem pisanymi". Znajomości z Gembickim i Tylickim zapewne zawiązał poeta przez brata swego Baltazara. W bliższych także stosunkach był, zdaje się poeta z ks. Franciszkiem Łąckim, sufraganem włocławskim, herbu Jelita, zawołanym kanonistą [2]) a ulubieńcem Hieronima Rozrażewskiego biskupa. Ten 1614 był sufraganem kuj. Zatem Baltazar brat poety dopiero później około 1618 tę godność osiągnął. Charakterystyczna jest dedykacya Hymny do Łotra Dyzmy temuż sufraganowi: [3])

„Łotr, łotra ia posyłam cny Biskupie tobie,
Coć nie zaraz odniesie powinności obie
Zakład chęci uprzeymey moyey w przód, a z twego
Wdzięczność niemniey (acz późną) wrotu szczęśliwego".

Musiał więc ks. Biskup dokądś jeździć kiedy wrócił szczęśliwie i poeta mu winszuje tego „wrotu szczęśliwego".

Serdeczne też stosunki zdaje się łączyły poetę z ks. Eustachym Wołłowiczem referendarzem W. X. L. jak to z wiersza do niego 1615 już przytoczonego widzimy. Nieco dalej stał poeta do Andrzeja z Bnina Opaleńskiego, biskupa poznańskiego, któremu jednak większy poemat *Łódź Opaleńską* poświęcił. W związku z tym poematem będzie zapewne religijny wiersz Chorągiew Agnieszki Św. [4]) którejś z Tęczyńskich tego imienia poświęcony. Tęczyńscy bowiem byli blisko spokrewnieni z Opaleńskimi, a w roku 1638 przeszły przez małżeństwa znaczne ich dobra w ręce Opaleńskich. [5])

To co o Andrzeju Opaleńskim, należy powiedzieć i o kardynale Bernardzie Maciejowskim. Poeta zapewne nie znał go osobiście. Prócz tego cośmy powiedzieli o wierszu na śmierć kardynała [6]) dość będzie porównać ten poemat z Trenami ks. Grochowskiego z tej okazyi napisanymi. [7])

Z ludzi wybitniejsze godności świeckie zajmujących wymienić należy Mikołaja Zebrzydowskiego, wojewodę i starostę krakowskiego na którego

---

[1]) Rythmy w. Ros. Cz. II. 85 — 91.
[2]) Niesiecki: str. 184 — 185.
[3]) Rythmy Cz. I. 93. w. Ros
[4]) Rythm. w. Ros. Cz. I. 156 — 164.
[5]) Szujski: Dzieje III. 241.
[6]) Str. 25.
[7]) Poezye ks. St. Grochowskiego wyd. K. J. Tarnowskiego. Kraków 1859 str. 151 — 171.

Kalwaryę wiersz wyżej wymieniony poświęcił poeta. Jakkolwiek dziwny wydawać by się mógł stosunek poety do człowieka wręcz przeciwne wyznającego zasady, to jednakże wytłumaczyć się da tem, że podczas gdy Herburta zupełnie inaczej poeta bo ze współczuciem i szacunkiem traktuje, to dla Zebrzydowskiego ma tylko kilka słów konwencyonalnych, żebyśmy tak rzekli, pochwały. Poeta chwali dzieło Zebrzydowskiego, Kalwaryę. Mówiąc o dziele, należało i autorowi pochwałę słuszną przyznać.

Skromność, łagodność, a jednakże nie zwykła godność osobista i poczucie własnego talentu oto główne znamiona wielkopolskiego śpiewaka. Jakże pięknie dosadnie a nawet dowcipnie wyraża się o swych wierszach we własnym nagrobku. A wreszcie jak trafnie powiada w wierszu [1]) *Do swoich wierszów:*

„Aboć te wiersze wiążę, co daley to gorzy,
Bom z nich ieszcze nie dostał y biednych piskorzy;
Aboć ie kto zczarował, czyli to bez iazów
Stawiam ie i nie szukam podobnych im razów?
Abo ie kto wytrząsa, a ia nie wiem o tym,
Czego mu ia dopuszczam, y teraz y potym.
Bo widzę, że te z woskiem czerwonym więcierze
Lepsze i często się w nich główna szczuka bierze
A Poeta ma dosyć, ieśli wiersz pochwalą
A potym z nim nie wiem gdzie, albo je też spalą“.

Tu słowo wiersz dwojako użyte, jako wiersz-y fem (Linde. wier.) słowo wzięte z ruskiego znaczy sieć na ryby, więcierz, i w znaczeniu wiersz-a masc., zwykłem. To samo „razów“ znaczy tyle co „prętów“ (Linde).

Wierszem tym, który kończy drugą edycyę dzieł poety, poeta siebie i dzieła swoje najlepiej charakteryzuje. Nie pragnie on rozgłosu, ale rzeczywistego uznania. Nie stawia więcierzy z czerwonym woskiem t. j. nie pisze szumnych pochwał nikomu i nie pragnie za to nagrody. Dosyć z niego, jeżeli wiersz pochwalą, a potem zwykłą koleją rzeczy ludzkich przychodzi zapomnienie.

Tak mówi poeta. Ale rzeczywista zasługa i talent niewątpliwy poety cenili współcześni, a da Bóg długo cenić będą i potomni. —

[1]) Rythmy w. Ros. Cz. II. 190.

II.

Część urzędowa.

A. Skład grona nauczycieli

przy końcu roku szkolnego 1893.

1. Seweryn Arzt, dyrektor, uczył propedeutyki filoz. w VII. i VIII. klasie — razem 4 godziny tygodniowo.
2. Walenty Myjkowski, profesor w VIII. randze, zawiadowca gabinetu fizykalnego, uczył matematyki w V., VI., VII., VIII.; fizyki w IV., VII. i VIII. klasie, — razem 21. godz. tyg.
3. Tomasz Dziama, profesor w VIII. randze, uczył języka łacińskiego w III. i VIII., greckiego w VII. kl. — razem 15. godz. tyg.
4. Ignacy Hoszowski, profesor, uczył języka łacińskiego w V. i VI., greckiego w V. kl. — razem 17. godz. tyg.
5. Michał Frąckiewicz, profesor, zawiadawca biblioteki nauczycielskiej, uczył języka greckiego w III., polskiego w V., VI., VII. i VIII. klasie, — razem 17. godz. tyg.
6. Leon Guńkiewicz, profesor, członek komisyi fizyograficznej Akademii Umiejętności w Krakowie, zawiadowca gabinetu historyi naturalnej, uczył historyi naturalnej w I.a, I.b, II., III., V., VI., matematyki w III. i IV. kl., — razem 21. godz. tyg.
7. Piotr Fic, nauczyciel, uczył języka łacińskiego i polskiego w IV., greckiego w IV. i VIII. kl., — razem 18. godz. tyg.
8. Józef Gruenberg, nauczyciel, uczył geografii i historyi w I.a, I.b, II., III. i VII. kl., matematyki w I.a, — razem 19. godz. tyg.
9. Bronisław Grzanowski, nauczyciel, uczył języka łacińskiego i polskiego w II., greckiego w VI. kl., — razem 16. godz. tyg.
10. Antoni Karbowiak, Dr. filozofii, członek komisyi archeologicznej Akademii Umiejętności w Krakowie, nauczyciel, uczył języka niemieckiego w V., VI., VII. i VIII. kl., — razem 16. godz. tyg.

11. Tadeusz Kołomłocki, nauczyciel, zawiadowca zbiorów rysunkowych, uczył rysunków odręcznych w I.a, I.b, II., III. i IV., matematyki w II. kl., — razem 21. godz. tyg.
12. Stanisław Rzepiński, nauczyciel, uczył języka łacińskiego w I.a i VII., polskiego w I.a kl. — razem 16. godz. tyg.
13. Ks. Franciszek Świderski, nauczyciel, katecheta, uczył religii rzym. kat. we wszystkich klasach — razem 18. godz. tyg.
14. Józef Kurowski, nauczyciel, zawiadowca biblioteki dla młodzieży i biblioteki książek szkolnych, uczył języka niemieckiego w II., geografii i historyi w IV., V., VI. i VIII. kl., — razem 19. godz. tyg.
15. Józef Wierzbicki, zastępca nauczyciela, uczył języka polskiego w III., niemieckiego w I.a, III. i IV. kl, — razem 17. godz. tyg.
16. Stanisław Figiel, zastępca nauczyciela, uczył języka łacińskiego, polskiego i niemieckiego w I.b kl., — razem 17. godz. tyg.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych:

1. Nauczyciele, Józef Gruenberg i Józef Kurowski, udzielali nauki historyi kraju rodzinnego pierwszy w III. i VII. kl., drugi w IV. (i w pierwszem półroczu w VIII. klasie) — tygodniowo po godzinie 1
2. Józef Gruenberg, (jak wyżej) uczył kaligrafii tyg. godz. . . . 2
3. Tadeusz Kołomłocki, (jak wyżej) uczył geometryi wykreślnej tyg. godz. 4
4. Eugeniusz Gluziński, c. k. geometra, uczył śpiewu tyg. godz. 4
5. Towarzystwo gimnastyczne „Sokół“ (naucz. Kazimierz Usiekniewicz) udzielało nauki gimnastyki tyg. godz. 6

B. Rozkład nauk.

I.ᵃ Klasa. Gospodarz: Józef Gruenberg.
I.ᵇ Klasa. Gospodarz: Stanisław Figiel.

Religia. 2 godz. tyg. Katechizm katolicki.

Język łaciński. 8. godz. tyg. Nauka prawidłowa imion i czasowników, ważniejsze przyimki i spójniki, tudzież najważniejsze prawidła ze składni; ćwiczenia w tłómaczeniu z języka łacińskiego na polski i odwrotnie; ustne ćwiczenia w mówieniu. Od listopada począwszy co tydzień 1 zadanie szkolne i 1 ćwiczenie domowe.

J ę z y k p o l s k i. 3 godz. tyg. Elementarna nauka o zdaniu pojedynczem i o składni zgody; najważniejsze zdania poboczne; poznanie ważniejszych znaków pisarskich; elementarna nauka odmiany imienia i słowa, przygodne poznawanie wszystkich części mowy i przygodna nauka składni. Czytanie z Wypisów, opowiadanie i deklamacya. W I. półroczu co tydzień wyłącznie dyktaty, w II. półroczu naprzemian ćwiczenia ortograficzne i wypracowania stylistyczne zrazu tylko szkolne (krótkie opowiadania i opisy, w szkole za nauczycielem przez uczniów powtórzone), pod koniec roku także domowe.

J ę z y k n i e m i e c k i. 6 godz. tyg. Szyk, odmiana imion i czasowników słabych i mocnych; czytanie i tłómaczenie, konwersacya, uczenie się na pamięć. 4 zadania miesięcznie, same szkolne. Tematy: pisanie z pamięci ustępów memorowanych, retrowersye i ćwiczenia ortograficzne, zastósowane do potrzeby praktycznej.

G e o g r a f i a. 3 godz. tyg. Pojęcia wstępne z geografii matematycznej i fizycznej, oro- i hydrografii, główne pojęcia z geografii politycznej. Rysowanie map na tablicy i w zeszytach.

M a t e m a t y k a. 3 godz. tyg. W I. półroczu arytmetyka, w II. arytmetyka i geometrya. Z arytmetyki system dziesiętny, 4 działania liczbami całkowitemi i dziesiętnemi, mianowanemi i niemianowanemi, metryczne miary i wagi, sposoby skracań rachunkowych, podzielność liczb i działania ułamkami zwykłymi. Z geometryi nauka o liniach, kole, kątach, trójkątach (aż do przystawania). Co miesiąc zadanie szkolne, na każdą lekcyę zadanie domowe.

H i s t o r y a n a t u r a l n a. 2 godz. tyg. W 6. pierwszych miesiącach roku szkolnego zoologia — zwierzęta ssące, owady, pająki, skorupiaki; w 4. ostatnich botanika — jaskrowate, krzyżowe, migdałowate, różowate, malinowate, jabłkowate, ślazowate, psinkowate, wargowate, liliowate, palmy.

R y s u n k i w o l n o r ę c z n e. 4 godz. tyg. Linie proste, podział tychże, kąty, wieloboki umiarowe i na podstawie tychże prostolinijne wzory. Koło, elipsa, ślimacznica, spiralna. Prócz tego teorytyczne objaśnienie kształtów i bryłowatości ciał przy pomocy okazów i modelów. Ćwiczenia uczniów z pamięci.

II. Klasa.

Gospodarz: Bronisław Grzanowski.

R e l i g i a. 2 godz. tyg. Historya biblijna starego testamentu.

J ę z y k ł a c i ń s k i. 8 godz. tyg. Powtarzanie odmian prawidłowych, nauka o formach nieprawidłowych, przysłówki, przyimki, spójniki; główne

prawidła ze składni, acc. c. inf., abl. absol.; tłómaczenie zdań łacińskich na język polski i odwrotnie; ustne ćwiczenia w mówieniu. Co miesiąc 3 zadania szkolne i 1 domowe.

Język polski. 3 godz. tyg. Elementarna nauka o zdaniu złożonem — elementarne powtórzenie i uzupełnienie nauki o formach; uzupełnienie nauki pisowni i interpunkcyi. Czytanie ustępów z Wypisów, opowiadanie i deklamacya. Zadania piśmienne 3 na miesiąc, na przemian domowe i szkolne (opowiadania i opisy, za nauczycielem powtórzone w szkole).

Język niemiecki. 5 godz. tyg. Powtórzenie i uzupełnienie nauki o formach, następnie przysłówki, przyimki, spójniki; o szyku w zdaniu głównem i pobocznem. Tłómaczenie ustępów niemieckich i polskich, konwersacya, deklamacya. Co miesiąc 4 zadania przeważnie szkolne; tematy jak w klasie I.

Geografia i historya. 4 godz. tyg. Z geografii (2 godz.) powtórzenie i uzupełnienie geografii matematycznej, geografia fizyczna i polityczna Azyi i Afryki; poziomy i pionowy układ Europy, szczegółowa geografia południowych i zachodnich państw Europy. Historya starożytna przez 2 godziny tyg.

Matematyka. 3 godz. tyg. Z arytmetyki o ważniejszych własnościach liczb całkowitych, ułamki zwyczajne, liczby dziesiętne, stosunki, proporcye, reguła trzech, rachunek procentowy. Z geometryi przystawanie i własności trójkątów, koło, czworobok, wielobok i wymiar kątów figur prostokreślnych. Zadania piśm. jak w klasie I.

Historya naturalna. 2 godz. tyg. W I. półroczu ptaki, gady, płazy i ryby; w II. botanika.

Rysunki wolnoręczne. 4 godz. tyg. Zasady perspektywy i rysowanie przestrzennych geometrycznych utworów z modeli drewnianych; części zdobin roślinnych i greckich jako podstawę wszystkich innych ornamentów rysowano piórkiem. Nauka o cieniach własnych na wielościanach. Ćwiczenia uczniów z pamięci.

III. Klasa.

Gospodarz: Józef Wierzbicki.

Religia. 2 godz. tyg. Historya biblijna nowego testamentu.

Język łaciński. 6 godz. tyg. Z gramatyki składnia zgody i rządu, nauka o przyimkach; tłómaczenie ustępów polskich na język łaciński. Z Korneliusza Neposa czytano żywoty Milcyadesa, Temistoklesa, Arysty-

desa, Cymona, Pelopidasa, Epaminondasa, Hanibala. Ustne ćwiczenia w mówieniu. Co 14 dni zadanie szkolne, co 3 tygodnie domowe.

Język grecki. 5 godz. tyg. Regularna fleksya imion i konjugacya pierwsza; ćwiczenia z języka greckiego na polski i odwrotnie. Od 16. listopada 2 zadania co miesiąc, szkolne i domowe naprzemian.

Język polski. 3 godz. tyg. Z gramatyki: Systematyczna nauka składni rządu i deklinacyi; nieodmienne części mowy. Czytanie ustępów z Wypisów, opowiadanie, deklamacya, krótkie wiadomości o życiu i pismach pisarzów, z których dzieł poznano wyjątki. Co 14 dni zadanie domowe lub szkolne, (tematy: opowiadania, opisy, streszczania rzeczy w szkole poznanych).

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Z gramatyki powtórzenie i uzupełnienie partyj przerobionych w I. i II. klasie, składnia zgody i rządu, o szyku. Czytanie ustępów z Wypisów, tłómaczenie, konwersacya, deklamacya. Co miesiąc dwa zadania naprzemian domowe i szkolne (retrowersye, reprodukcye ustępów w szkole przerobionych).

Geografia i historya. 3 godz. tyg. Naprzemian geografia i historya. Z geografii: szczegółowa geografia Europy środkowej (z wyłączeniem monarchii austryacko-węgierskiej), wschodniej i północnej, Ameryki i Australii. Ćwiczenia kartograficzne. Historya średniowieczna.

Matematyka. 3 godz. tyg. Z arytmetyki: główne działania liczbami algebraicznemi całemi i ułamkami, wynoszenie do 2. i 3. potęgi, wyznaczenie 2. i 3. pierwiastka, działania liczbami niezupełnemi, skrócone mnożenie i dzielenie. Z geometryi: przemiana i podział figur, wymiar długości i powierzchni, podobieństwo figur. Zadania piśmienne jak w klasie I.

Nauki przyrodnicze. 2 godz. tyg. W I. półroczu fizyka, nauka o własnościach ciał, cieple, chemia; w II. półroczu mineralogia.

Rysunki. 3 godz. tyg. Ćwiczenia w rysowaniu ornamentów płaskich według rysunku nauczyciela na tablicy i wzorów kolorowych (Steigla) z szczególnem uwzględnieniem wzorów greckich i rzymskich; nauka o stylu ornamentów i dalsze ćwiczenia w perspektywie według modelów o powierzchni obłej. Nauka o barwach.

IV. Klasa.

Gospodarz: Józef Kurowski.

Religia. 2 godz. tyg. Nauka o obrzędach kościoła katolickiego.

Język łaciński. 6 godz. tyg. Z gramatyki użycie czasów i trybów; syntaktyczne właściwości przymiotników i zaimków, ćwiczenia

w tłómaczeniu z języka polskiego na łaciński; prozodya, o hexametrze i distychu. Lektura: Cæsaris commentariorum de bello gallico lib. I. 1—29, VI. 12—29, VII. 1—53, Ovid. Metam. lib. III. 528—731 (Pentheus). Ustne ćwiczenia w mówieniu. Co 14 dni zadanie szkolne, co 3 tygodnie zadanie domowe.

Język grecki. 4 godz. tyg. Powtórzenie i uzupełnienie materyału przerobionego w klasie poprzedniej — odmiana czasowników na μι; klasa 5—8 konjugacyi pierwszej; nauka o przypadkach, stronach, czasach, trybach, o zdaniu złożonem i imionach czasownikowych w głównych zarysach; tłómaczenie z języka greckiego na polski i odwrotnie, lektura bajek, powiastek i anegdot. Co 14 dni zadanie szkolne i domowe naprzemian.

Język polski. 3 godz. tyg. Systematyczna nauka konjugacyi i składni w obrębie czasownika, systematyczna nauka o zdaniach złożonych i okresach, o wierszowaniu; powtórzenie całego już przerobionego materyału nauki gramatyki w ogólniejszym zarysie. Czytanie ustępów z Wypisów, opowiadanie i deklamacya. Zadania piśmienne jak w klasie III. (opowiadania, opisy, streszczania, porównania).

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Z gramatyki powtórzenie i uzupełnienie składni, mianowicie o czasach i trybach. Czytanie, tłómaczenie, konwersacya i wygłaszanie memorowanych z Wypisów ustępów. Zadania piśmienne jak w klasie III.

Geografia i historya. 4 godz. tyg. Historya nowożytna z szczególnem uwzględnieniem monarchii austryacko-węgierskiej (2 godz. tyg.); szczegółowa geografia monarchii austryacko-węgierskiej (2 godz.)

Matematyka. 3 godziny tyg. Z arytmetyki: zrównania z jedną i więcej nieznajomemi, stosunki, proporcye, reguła trzech, rachunki procentowe, rachunek łańcuchowy, rachunek składanego procentu. Z geometryi: stereometrya. Zadania piśmienne jak w klasie III.

Fizyka. 3 godz. tyg. W I. półroczu: magnetyzm, elektryczność, mechanika ciał stałych; w II. półroczu: mechanika ciał płynnych i lotnych, akustyka i optyka.

Rysunki wolnoręczne. 3. godz. tyg. Rysowanie ornamentów plastycznych i trudniejszych wzorów ornamentalnych, rysowanie członków architektonicznych i główklasycznych z modeli, ćwiczenia w rysowaniu z pamięci i dalszy ciąg perspektywy.

V. Klasa.

Gospodarz: Ignacy Hoszowski.

Religia. 2 godz. tyg. Dogmatyka ogólna.

Język łaciński. 6 godz. tyg. Z gramatyki powtórzenie i uzupełnienie składni, właściwości języka łacińskiego w połączeniu z ćwiczeniami do tłómaczenia z języka polskiego na łaciński. Czytano Liwiusza ks. I. XXI. 1—52. Owidyusza Metam. I. 313—415, V. 341--361, 385—395, 402—571, VI. 146—312, XIII. 1—398; Trist. III. 9, III. 10, 1—73; IV. 1—132. Fast. I. 27—62; V. 1—110. Memorowano celniejsze ustępy. Ustne ćwiczenia w mówieniu. Co miesiąc zadanie szkolne (ostatnie, tłóm. z języka łacińskiego na polski).

Język grecki. 5 godz. tyg. 1 godzina gramatyka, a 4 lektura. Z gramatyki powtórzenie nauki o formach, nauka o rodzajniku, uzupełnienie nauki o przypadkach, dyalekt Homera przy lekturze. Tłómaczenie z języka polskiego na grecki na podstawie lektury Xenofonta. Lektura: W I. półroczu ustępy z Xenofonta umieszczone w Chrestomatyi Fiderera Anab. 1. 2. 3. 4. 7. 8.; w II. półroczu 3 godz. tyg. Homera Iliada i 1 godz. tyg. lektura Xenofonta; z Homera Iliady przeczytano ks. I. i memorowano z niej celniejsze ustępy; z Xenofonta Cyr. przeczytano 1. 2. 7. W każdem półroczu 4 zadania szkolne, ostatnie, tłóm. z języka greckiego na polski.

Język polski. 3 godz. tyg. Czytanie wzorów. Poznanie na podstawie Wypisów zwyklejszych tropów i figur, jakoteż najważniejszych gatunków prozy i poezyi, deklamacya. Co 3 tygod. 1 zadanie piśmienne na przemian domowe i szkolne (opowiadania i opisy.

Język niemiecki. 4. godz. tyg. Czytanie ustępów z Wypisów z stósownem objaśnieniem gramatycznem, stylistycznem i estetycznem; opowiadanie, deklamacya. Co 3 tyg. 1 zad. piśmienne (streszczenie ustępów czytanych, opowiadania, opisy).

Geografia i historya. 3. godz. tyg. Dzieje starożytne aż do zdobycia Italii przez Rzymian z poglądem na religię, literaturę i sztukę. Odpowiednie partye z geografii starożytnej.

Matematyka. 4. godz. tyg. Z algebry: systematyczny wykład głównych działań liczbami algebraicznemi, system liczbowy, podzielność liczb, ułamki zwykłe i dziesiętne, stosunki, proporcye, zrównania 1 stopnia z 1 i więcej niewiadomemi. Z geometryi: longimetrya i planimetrya. Co miesiąc 1 zadanie szkolne, częste zadania domowe.

Historya naturalna. 2. godz. tyg. W I. półroczu mineralogia systematyczna w połączeniu z geognozyą; w II. półroczu botanika z paleontologią i geografia roślin.

VI. Klasa.

Gospodarz: Dr. Antoni Karbowiak.

Religia. 2 godz. tyg. Dogmatyka szczegółowa.

Język łaciński. 6 godz. tyg. 1 godz. gramatyka, 5 godz. lektura. Z gramatyki nauka o czasach i trybach, na podstawie dyktowanych ustępów. Lektura: w I. półroczu Sall. bellum Cat., Cicero in Catilinam I.; w II. półroczu Verg. Aen. I. II. (wyjątki), Ecl. I. V. Georg. I. 1 — 52, 118 — 159; II. 458 — 540. Wygłaszanie celniejszych ustępów na pamięć; ustne ćwiczenia w mówieniu. Zadania jak w klasie V.

Język grecki. 5 godz. tyg. Z gramatyki (1 godz.) powtórzenie materyału klasy poprzedniej i uzupełnienie nauki o czasach, trybach, zdaniu złożonem i imionach czasownikowych; dyalekt Homera i Herodota przy lekturze. Tłomaczenie ustępów polskich na język grecki. Lektura: Ustępy z Xenofonta Memor., umieszczone w Chrestomatyi Fiderera, nadto w I. półroczu z Iliady Homera księga III. VI. XVI. a w II. półroczu Herodota ks. VIII. Homer. Il. XXII. Wypracowania piśmienne jak w klasie V.

Język polski. 3 godz. tyg. Czytanie celniejszych dzieł literatury od początku do Niemcewicza; czytanie domowe; deklamacya. Zadania piśmienne jak w klasie V. Tematy: przeważnie rozprawki.

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Czytano, objaśniano i wygłaszano ustępy z przepisanych Wypisów; stylistyka i poetyka według Wypisów; z literatury przygodnie najważniejsze rzeczy dotyczące życia i pism czytanych pisarzy; konwersacya. Zadanie piśm. jak w klasie V.

Geografia i historya. 4 godz. tyg. Dalszy ciąg historyi starożytnej i historya wieków średnich z ustawicznem uwzględnieniem geografii odnośnych krajów.

Matematyka. 3 godz. tyg. Z algebry o potęgach, pierwiastkach, logarytmach i zrównaniach 2 stopnia z jedną niewiadomą. Z geometryi: stereometrya i trygonometrya prostokreślna. Wypracowania piśmienne jak w klasie V.

Historya naturalna. 2 godz. tyg. Zoologia systematyczna w połączeniu z paleontologią i geograf. rozszerzenie zwierząt.

VII. Klasa.

Gospodarz: Stanisław Rzepiński.

Religia. 2 godz. tyg. Etyka katolicka.

Język łaciński. 5 godz. tyg. W I. półroczu Cicero pro Archia poeta, Tusc. disp. I. II. (wyjątki) III.; Laelius (prywatnie); w II. półroczu

Vergil Aen. VI. 1 — 901, VIII. 306 — 368, 608 — 731, X. 439 — 509, XI. 648 — 867, XII. 697 — 952; Georg. I. 118 — 159, II. 109 — 176, III. 179 — 208, 339 — 383, IV. 1 — 50, 116 — 148; Ecl. 7, 9. — Wygłaszanie celniejszych ustępów na pamięć. Ustne ćwiczenia w mówieniu. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Język grecki. 4 godz. tyg. Lektura: w I. półroczu przeczytano Demost. mowy przeciw Filipowi I. II. III.; w II. półr. Hom. Od. ks. V — IX. włącznie. Piękniejsze ustępy wygłaszano na pamięć. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Język polski. 3 godz. tyg. Czytanie arcydzieł literatury narodowej w I. półroczu do Brodzińskiego, w II. półroczu od wystąpienia Brodzińskiego do Krasińskiego, uzupełnianie nauki szkolnej czytaniem domowem; historya literatury od czasów Stanisława Augusta; deklamacya; ćwiczenia ustne. Zadania piśmienne co miesiąc 1. Tematy: rozprawki, charakterystyki, mowy.

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Przeczytano i objaśniono w całości: Göthego: Iphigenie auf Tauris, Dichtung und Wahrheit, Reineke Fuchs; Schillera: die Braut von Messina; Herdera: Cid; Szekspira: Julius Caesar; Prosch: die Deutsche Heldensage; z literatury, dzieje literatury aż do r. 1794. — Zadania piśmienne co miesiąc jedno. Tematy: charakterystyki, rozprawki, sprawozdania.

Geografia i historya. 3 godz. tyg. Dzieje nowożytne z uwzględnieniem geografii.

Matematyka. 3 godz. tyg. Z algebry: zrównania nieoznaczone I. stopnia, zrównania kwadratowe i wykładnicze o 1. i 2. niewiadomych, postęp różnicowy i geometryczny z zastósowaniem do procentu składanego i obliczenia renty, permutacye, kombinacye i wzór Newtona z zastósowaniami. — Z geometryi: ćwiczenia w rozwiązywaniu zagadnień trygonometrycznych, geometrya analityczna w płaszczyźnie. Wypracowania piśmienne jak w klasie V.

Fizyka. 3 godziny tyg. Ogólne własności ciał, chemia, statyka, dynamika, ciepło.

Logika. 2 godz. tyg. Logika formalna.

VIII. Klasa.

Gospodarz: Piotr Fic.

Religia. 2 godz. tyg. Historya kościelna.

Język łaciński. 5 godz. tyg. Czytano z Horacego Carm. I. 1, 2, 3. 4. 7. 10. 11. 12. 14. 15. 20. 22. 24. 29. 31. 37. II. I. 3. 7. 9. 10. 13. 14.

16. 17 19. 20. III. 1. 3. 5. 8. 29. 30. IV. 4. 5. 14. 15. Ep. 1. 2. 13. Satyr. I. 1. 9. Epist. I. 10. z Tacyta: Germania 1 — 17. Annales I. II. (wyjątki). Memorowano celniejsze ustępy. Ustne ćwiczenia w mówieniu. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Język grecki. 5 godz. tyg. Lektura, Platona Apologia i Kryton; Sofoklesa Antygona: Homera Odys. XXIII. Wypracowania piśmienne jak w klasie V.

Język polski. 3 godz. tyg. Czytanie dalszego ciągu arcydzieł literatury narodowej wieku XIX.; uzupełnianie nauki szkolnej czytaniem domowem; historya literatury w. XIX.; deklamacya — ćwiczenia ustne, Zadanie 1. na miesiąc. Tematy jak w klasie VII., nadto wyjaśnienia i rozbiory głębszych zdań, lub przysłów albo nawet mniejszych utworów w całości.

Język niemiecki. 4. godz. tyg. Przeczytano i objaśniono Schillera: Jungfrau von Orleans, Maria Stuart, Gedichte; Goethe'go: Hermann und Dorothea, Torquato Tasso; Lessinga: Laokoon; Szekspira: Macbeth. Z dziejów literatury od Klopstocka do najnowszych czasów. — Wypracowania piśmienne jak w klasie VII.

Geografia i historya. 3 godz. tyg. W I. półroczu historya monarchii austryacko-węgierskiej; w II. półroczu statystyka monarchii austryacko-węgierskiej; powtórzenie ważniejszych zdarzeń z historyi greckiej i rzymskiej.

Matematyka. 2 godz. tyg. Powtórzenie i uzupełnienie całego materyału naukowego tak co do teoryi, jak i w zastósowaniu do zagadnień szczegółowych. Wypracowania piśmienne jak w klasie V.

Fizyka. 3 godz. tyg. Mechaniczna teorya ciepła, akustyka, magnetyzm, elektryczność i optyka.

Psychologia. 2 godz. tyg.

C. Przedmioty nauki nadobowiązkowej.

1. Historya kraju rodzinnego. Naukę tę wykładano w klasie III. i IV. po jednej godzinie tygodniowo w myśl programu przez wysokie władze poleconego; w VII. w I. półroczu w 1 godz., w II. półroczu w 2 godz.; w VIII. w I. półroczu w 1 godz. tygodniowo — według podręcznika Dra Anatolego Lewickiego.
2. Geometrya wykreślna. 4 godz. tyg. W V. klasie: o punkcie, prostej i płaszczyźnie, o wielościanach; w VI. klasie: uzupełnienie i powtórzenie materyału przerobionego w klasie V.; perspektywa.

D. Wykaz książek szkolnych,

które w roku szkolnym 1894 w tutejszym zakładzie będą używane.

Klasa	Religia	Język łaciński – Gramatyka	Język łaciński – Ćwiczenia i lektura	Język grecki – Gramatyka	Język grecki – Ćwiczenia i lektura	Język polski – Gramatyka	Język polski – Wypisy	Język niemiecki	Geografia	Historya	Matematyka	Nauki przyrodn. – hist. nat.	Nauki przyrodn. – fizyka	Proped. filozof.
I.	Katechizm ks. M. Morawskiego.	Dr. Z. Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego, wyd. 2.	Samolewicz-Sołtysik, Przykłady łacińskie na I. klasę.	—	—	Dr. Ant. Małecki, Gramatyka języka polskiego, wydanie 8.	Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla klasy I.	German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy I.	Benoni i Tatomir, Krótki rys geografii, wyd 5.	—	Dr. Wł. Zajączkowski, Początki arytmetyki, cz. I. wyd. 3. Mocnik-Maryniak, Geometrya poglądowa, cz. I. wyd. 2.	Nowicki, Zoologia, wydanie 6. Rostafiński, Botanika szkol. na kl. niższe.	—	—
II.	Ks. Dąbrowski, Historya biblijna zakonu starego, wyd. 2.		Samolewicz, Przykłady łacińskie. Część II. wyd. 3.	—	—		Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla klasy II.	German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy II.	Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna, wyd. 4—6.	Welter-Sawczyński, Dzieje starożytne, wyd. 5.	„	„	—	—
III.	Ks. Dąbrowski; Historya biblijna zakonu nowego, wyd. 2.	Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II.	Próchnicki. Ćwiczenia łacińskie dla klasy III. Cornelius Nepos, wyd. Kłaka.	Fiderer, gramatyka języka grec.	Schenkl- J. Lewicki- Parylak, Ćwiczenia greckie.		Wypisy polskie na kl. III. wyd. 5.	German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy III. Petelenz, Deutsche Grammatik.	„	Welter-Sawczyński, Dzieje średniowieczne. wyd. 5.	Dr. Wł. Zajączkowski, Początki arytmetyki i algebry. cz. II. wyd. 2. Mocnik-Maryniak, Geometrya poglądowa, cz. II. wyd. 3.	Łomnicki, Mineralogia dla niższych klas.	Soleski, Nauka fizyki. Wyd. 2.	—
IV.	Jachimowski, Liturgika kat. wyd. 2.		Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla kl. IV. Cæsar, Com. de bello gall. wyd. Bednarskiego. Ovidius, wyd. Skupniewicza.	Curtius — Hartel — Ćwikliński, gramatyka języka greckiego, wyd. II. wyd. I.	„	Dr. Antoni Małecki, Gramatyka języka polskiego, wydanie poprzednio używane.	Wypisy polskie na kl. IV. wyd. 2.	German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy IV. Petelenz, Deutsche Grammatik.	Benoni-Majerski, geografia monarchii austr.-węg.	Welter-Sawczyński, Dzieje nowożytne, wyd. 5.	„	—	„	—
V.	Ks. Jachimowski, Dogmatyka ogólna wyd. 2.		Livius, Zingerlego i Majchrowicza. Ovidius, Skupniewicza.		Ćwicz. greck. jak w III. kl. Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta; Homera Iliada, wydanie Sołtysika.		Próchnicki, Wypisy polskie dla klasy V.	Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die V. Cl.	—	Zakrzewski, Historya powszechna. Część I.	Baraniecki, Algebra. Mocnik-Stanecki, Geometrya dla wyższych klas, wyd. 3.	Łomnicki, Mineralogia i geologia, wyd. 3. Rostafiński, Botanika dla klas wyższych.	—	—
VI.	Ks. Jachimowski, Dogmatyka szczegółowa, wyd. 2.	Dr. Z. Samolewicz, Gramatyka języka łacińskiego, wyd. 4.	Sallustius, wyd. Sołtysika. Vergilius, wyd. Eichlera. Cicero in Cat. Sołtysika.		Homera Iliada, wydanie Sołtysika. Herodot, wyd. Wilhelma. Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Ćwicz. greck. jak w V. kl.		Wypisy polskie St. Tarnowskiego i J. Wójcika, część I.	Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die VI. Cl.	—	Zakrzewski, Historya powszechna. Część I. i II.	Dziwiński, Zasady algebry. Mocnik-Stanecki, jak w kl. V. Logarytmy, Adama.	Petelenz, Zoologia dla klas wyższych.	—	—
VII.	Martin-Solecki, Etyka kat. wyd. 2.		Cicero, pro imp. Cn. Pompei, pro Sex. Rosc. Amerino i Cato M. wyd. Sołtysika. Vergilius, wyd. Eichlera.	Samolewicz, Gramatyka języka grec. wydanie 3.	Homera Odyssea, wyd. Pauly'ego i Wotke'go. Demostenes, wydanie Schmidta. Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta.		W I. półr. Wypisy polskie St. Tarnowskiego i Wójcika cz. I. W II. półr. Wypisy polskie St. Tarnowskiego i Próchnickiego, II.	Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die VII. Cl.	—	Andely-Markiewicz, Dzieje nowożytne, wyd. 2. Dr. A. Lewicki, Zarys dziejów Polski.	„	—	Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla klas wyż. Soleski, Chemia.	Ko[illegible]
VIII.	Robitscha, historya kośc. w tłóm. ks. Jachimowskiego.		Horatius, wyd. Grysara; Tacitus, wyd. Halma.		Plato, wyd. Lewickiego. Sofokles, wyd. Majchrowicza. Homera Odyssea, wyd. Pauly'ego i Wotke'go.		Wypisy polskie St. Tarnowskiego i Próchnickiego część II.	Strzemcha: Geschichte der deutschen Nationalliteratur. Lessing: Laokoon; Goethe: Hermann und Dorothea, Torquato Tasso; Schiller: Jungfrau v. Orleans, Maria Stuart, Gedichte; Shakespeare: Macbeth.	—	Leniek, Historya i Statystyka monarchii austryacko-węg. Dr. A. Lewicki, Zarys dziejów Polski.	Mocnik-Bodyński, algebra. Mocnik-Stanecki, geometrya dla klas wyż. Logarytmy — jak w VI. kl.	—	Soleski, Wykład nauki fizyki. Wyd. 2.	Crüger-Sawczyński, Zarys psychologii.

3. Kaligrafia. Nauki tej udzielano w 2. oddziałach uczniom klasy I. i II. po 1 godzinie tygodniowo. Uczniom podano ogólne zasady kaligrafii, przerabiano z nimi metodą genetyczną alfabet łaciński i niemiecki, wyjaśniając stosunek wzajemny, sposób pisania i łączenia z sobą kresek zasadniczych. Uczniowie klasy I. pisali wedle wzorów nauczyciela z tablicy, klasy II. wedle wzorów Greinera (pol.) i Peszkowskiego (niem.).
4. Śpiew. 4 godziny tygodniowo. Nauka odbywała się w 2 oddziałach; w I. uczono teoryi muzyki wokalnej i śpiewu jednogłosowego, w II. ćwiczono uczniów w śpiewie chóralnym.
4. Gimnastyka. 6 godz. tyg. Uczniowie podzieleni byli na 3 oddziały; każdy oddział pobierał naukę po 2 razy tygodniowo. Na każdej lekcyi zajmowano uczniów najpierw ćwiczeniami wolnemi w kolumnie na miejscu lub z przyborami, później odbywały się ćwiczenia na 2 odmiennych przyrządach. —

E. Tematy do wypracowań piśmiennych.

1. W języku polskim.

W V. klasie.

1. Opis psa. (dom.) 2. Kościółek wiejski. (szk.) 3. Stosunek Krzyżaków do Litwy i charakterystyka Krzyżaków. (dom.) 4. Polowanie na niedźwiedzia. (szk.) 5. Zima, obraz opisowy. (dom.) 6. Wiesław, opowiadanie. (szk.) 7. Walka Horacyuszów z Kuryacyuszami. (dom.) 8. Sól, jej produkcya i użyteczność. (dom.) 9. Treść przygód Benedykta Winnickiego, według W. Pola. (szk.) 10. Zwyczaje ludowe w sielance Kaź. Brodzińskiego p. n. „Wiesław.“ (dom.) 11. Streścić balladę p. t. „Ucieczka.“ (szk.) 12. Lata moje dziecinne. (dom.) 13. Zasługi Temistoklesa około Aten. (szk.) 14. Opis odbytej wycieczki. (szk.)

W VI. klasie.

1. Lato a jesień, porównanie. (dom.) 2. Rozwinąć myśl przysłowia: „Kto rano wstaje, temu Pan Bóg daje,“ (szk.) 3) Przyczyny kłopotliwego żywota, według „Wizerunku“ M. Reja. (dom.) 4. Treść „Satyra“ J. Kochanowskiego, według ustępów zawartych w Wypisach. (szk.) 5. I od zwierząt możemy się czegoś nauczyć. (dom.) 6. Treść i osnowa sielanki „Pomarlica.“ (szk.) 7. Pożegnanie Hektora z Andromachą, opowiadanie. (dom.) 8. Jaki wpływ na rozwój oświaty i literatury wywarła sztuka dru-

karska (dom.) 9. Tok myśli zawartych w kazaniu Skargi: „O zgodzie domowej.“ (szk.) 10. O wyborze przyjaciół i znaczeniu przyjaźni w życiu ludzkiem. (dom). 11. Przyjemności wiejskie, opis na podstawie sielanek Zbylitowskiego i Drużbackiej. (szk.) 12. Kwiaty i nadzieje, porównanie. (dom.) 13. Jakich zalet wymaga Pan Kryski od człowieka dobrze wychowanego. (szk.) 14. Mowa Chodkiewicza przed bitwą Chocimską. (szk.)

W VII. klasie.

1. Treść i rozbiór satyry Krasickiego: „Przestroga młodemu.“ (dom.) 2. Pan Podstoli jako wzorowy gospodarz i ziemianin, charakterystyka. (szk.) 3. Charakterystyka Chodkiewicza, według Naruszewicza. (dom.) 4. Osnowa i znaczenie komedyi J. U. Niemcewicza: „Powrót posła.“ (szk.) 5. Myśli przechodnia na cmentarzu wiejskim, według elegii Niemcewicza. (szk.) 6. Wykazać związek ballady „Alpuhara,“ z osnową Konrada Wallenroda. (dom.) 7. Znaczenie epizodów w epopei na podstawie I. i II. księgi „Pana Tadeusza.“ (szk.) 8. Rozebrać 18. sonet krymski p. t.: „Ajudah.“ (szk.) 9. Pojęcia starożytnych o życiu pozagrobowem, według Wergiliusza. (dom.) 10. Wyjaśnić przysłowie: „Bis dat, qui cito dat.“ (szk.)

W VIII. klasie.

1. Charakter Cześnika i Rejenta w kom. Fredry „Zemsta.“ (szk.) 2. Przemowa ucznia nad grobem wcześnie zmarłego kolegi. (dom.) 2. Charakter Balladyny. (szk.) 4. W jaki sposób starał się Irydyon nakłonić chrześcian do walki przeciw Rzymowi. (szk.) 5. Rolnictwo jest środkiem bogactwa krajowego. (szk.) 6. Halban w Konradzie Wallenrodzie i Masynissa w Irydyonie, charakterystyka porównawcza. (szk.) 7. Ukraina w „Pieśni o ziemi naszej.“ (szk.) 8. Pożytek i szkodliwość rzek. (szk.)

2. *W języku niemieckim.*

W V. klasie.

1. Androklus und sein Löwe. (Kurze Inhaltsangabe eines gelesenen Stückes); (szk.) 2. Ein Spaziergang im Walde. (Im Anschluss an die Schullectüre); (dom.) 3. Das aegyptische Labyrinth. (Auf Grund der Schullectüre); szk.) 4. Die Handelsstrassen der Phönizier. (Auf Grund des Schulunterrichtes und der Schullectüre); (dom.) 5. Cyrus Vorbereitungen zum Feldzuge gegen seinen Bruder Artaxerxes. (Auf Grund der Schullectüre); (szk.) 6. Die Glücklichen. (Inhaltsangabe eines gelesenen Gedichtes); (dom.) 7. Der Tod des Tarquinius Priscus und die Thronbesteigung des Servius Tullius nach Livius. (Auf Grund der Schullectüre); (szk.) 8. Eine

Dorfkirche. (Beschreibung auf Grund eines gelesenen Stückes); (dom.) 9. Solons Gesetzgebung. (Auf Grund des Schulunterrichtes); (szk.) 10. Die Bürgschaft von Schiller. (Kurze Inhaltsangabe auf Grund der Schullectüre); (dom.) 11. Der Panathenäenzug. (Auf Grund der Schullectüre); (szk.) 12. Mein Lebenslauf. (dom.) 13. Kimons Verdienste um sein Vaterland. (Auf Grund des Schulunterrichtes und Schullectüre); (szk.) 14. Vaters Heimkehr. (Inhaltsangabe eines gelesenen Stückes); (dom.)

W VI. klasie.

1. Die Burg des Menelaos. (Auf Grund der Schullectüre); (dom.) 2. Die Geschichte Kudruns. (Im Anschluss an die Schullectüre); (szk.) 3. Warum siegten die Römer im Kampfe mit den Karthagern? (Auf Grund des Schulunterrichtes); (dom.) 4. Sallusts Leben und Schriften. (Auf Grund des Schulunterrichtes); (szk.) 5. Der Kampf mit dem Drachen. (Inhaltsangabe); (szk.) 6. Eine Beschreibung des Gymnasialgebäudes. (Auf Grund einer gegebenen Disposition); (dom.) 7. Cäsars Rede in der Senatssitzung nach der Entdeckung der catilinarischen Verschwörung); (szk.) 8. Die Bärenjagd. (Auf Grund der Schullectüre); (dom.) 9. Peter Skargas Leben. (Auf Grund des Schulunterrichtes); (szk.) 10. Es ist der Grundgedanke der Schiller'schen Romanze „Der Taucher“ zu entwickeln. (Auf Grund der Schullectüre); (dom.) 11. Der Sturm auf dem Meere. (Beschreibung mit Anschluss an Heines in der Schule gelesene Ode); (szk.) 12. Ein Spaziergang in der Umgegend. (Nach vorhergegangener Beschreibung); (dom.) 13. Ciceros Leben. (Auf Grund des Schulunterrichtes); (szk.) 14. Was Hänschen nicht lernt, lernt Hans nimmer mehr. (Erklärung und Begründung des Sprichwortes auf Grund der Schullectüre); (dom.)

W VII. klasie.

1. Siegfrieds Charakter. (Auf Grund der Privatlectüre); (domowe). 2. Einfluss der Kreuzzüge auf die Entwickelung der deutschen Literatur. (Auf Grund des Schulunterrichtes); (szk.) 3. Die Folgen der grossen Entdeckungen des XV. und XVI. Jahrhunderts für Spanien und Portugal. (Auf Grund des Schulunterrichtes); (szk.)

4. Das Gute liebt sich das Gerade,
Böse Früchte trägt die böse Saat. (Schiller); (dom.)

5. Don Manuel und Don Cäsar in „Der Braut von Messina.“ (Eine vergleichende Charakteristik auf Grund der Schullectüre); (szk.) 6. Der erste Einfall der Mongolen in Polen. (Auf Grund des Schullunterrichtes); (szk.) 7. Charakteristik der Grażyna in Mickiewicz - „Grażyna.“ (Auf Grund

der Schullectüre und nach gegebener Disposition); (dom.) 8. Die Belagerung von Zamora und Don Sanchos Tod nach Herders „Cid." (Auf Grund der Privatlectüre); (szk.)

9. Früchte bringet das Leben dem Mann; doch hangen sie selten
Roth und lustig am Zweig, wie uns der Apfel begrüsst.
Goethe. (Auf Grund einer Disposition); (dom.)

10. Gedankengang der Lobrede, die Antonius bei Cäsars Leichenbegängnis hält, (nach Shakespeares Julius Caesar. Auf Grund der Schullectüre); (szk.)

W VIII. klasie.

1. Der Aufbau und die Grundideen des Liedes von der Glocke. (Auf Grund der Schullectüre); (szk.) 2. Eine Schilderung des Zuges der Vertriebenen im ersten Gesange in Hermann und Dorothea. (Auf Grund der Privatlectüre); (dom.) 3. Die Pariser Julirevolution (1830) und ihre Folgen für die Gestaltung der politischen Verhältnisse in Europa. (szk.) 4. „Willst du dich selber erkennen, so sieh' wie die anderen es treiben. Willst du die anderen versteh'n, blick' in dein eigenes Herz." Schiller. (Auf Grund einer Disposition); (dom.) 5. Der Apotheker und der Wirt in Goethes „Hermann und Dorothea. (Eine vergleichende Charakteristik auf Grund der Privatlectüre); (dom.) 6. Die Kämpfe in Macbeth's Seele vor der Ermordung Duncans. (Auf Grund der Privatlectüre); (szkolne). 7. Charakteristik des Gervasius im „Herrn Thaddäus." (Auf Grund der Schullectüre und nach gegebener Disposition); (dom.) 8. Die Königin Isabeau in der Geschichte und in Schillers „Jungfrau von Orleans." (Auf Grund der Schullectüre); (szk.) 9. Vergiss der Schule nicht, sie that dir Gutes. (Auf Grund einer Disposition); (szk.)

Zagadnienia do piśmiennego egzaminu dojrzałości.

1. Z języka łacińskiego: a) Przetłómaczyć na język polski: Tac. Ab exc. Augusti VI. c. 8 i 9 od słów: Ea tempestate .... do słów exilio aut morte multarentur; b) przetłómaczyć na język łaciński ustęp z dziejów starożytnych Weltera i Sawczyńskiego cz. I. wyd. 5. str. 263 od słów: Dawni Rzymianie .... do słów: przyjaciel jego Mecenas.
2. Z języka greckiego: Homera Odys. ks. XIX. 123 — 163.
3. Z języka polskiego: Wyjaśnić i uzasadnić myśl zawartą w dwuwierszu K. Brodzińskiego:

   „Kto garstką ziemię znosi, góry się doczeka,
   Z kropli za kroplą z czasem rozpływa się rzeka". —

4. Z języka niemieckiego: Es ist ein Bild der tiefen Erniedrigung Frankreichs beim Auftreten der Johanna d'Arc nach Schillers „Jungfrau von Orleans" zu entwerfen.
5. Z matematyki:
   a) W szeregu geometrycznym trzeci człon = 50, a siódmy = 31.250. Jak wielki jest iloraz i pierwszy człon?
   b) Jeżeli średnia odległość księżyca od ziemi wynosi 50.000 mil, a księżyc 88 razy lżejszy od ziemi, według praw Newtona zaś ciała przyciągają się proporcyonalnie do kwadratów z odległości, to w jakiej odległości od ziemi jakieś ciało między temi ciałami byłoby równie silnie przyciągane przez ziemię i księżyc?
   c) Jeżeli do stożka prostego o objętości 100 dcm.^{3} a nachyleniu boku do osi stożka 30^0 wpiszemy kulę, jaka będzie jej powierzchnia i objętość?

F. Zbiory naukowe.

I. Biblioteka nauczycielska.

Biblioteka nauczycielska liczy dzieł 2891 w 7695 tomach i zeszytach.

Albumów i obrazów 7
Map 96
Atlasów 19
Globusów 2

Pism peryodycznych miało gimnazyum 14: Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien, Przewodnik bibliograficzny Wisłockiego, Kwartalnik historyczny, Mittheilungen der geograph. Gesellschaft in Wien, Bibliotekę Warszawską, Wszechświat, Przegląd Polski, Przewodnik naukowy i literacki, Österreichische botanische Zeitschrift (dar Wys. c. k. Ministerstwa W. i Ośw.), Zeitschrift für den physikalischen und chemischen Unterricht, Przewodnik hygieniczny, Lehrproben und Lehrgänge, Verordnungsblatt für den Dienstbereich des k. k. Ministeriums für Cultus und Unterricht, Neue Jahrbücher für Philologie und Paedagogik.

a) W bieżącym roku szkolnym zakupiono następujące dzieła:

Małecki A.: Gramatyka języka polskiego, wyd. 8., 2 egzemplarze. Zakrzewski: Historya powszechna T. I. German i Petelenz: Ćwiczenia

niemieckie dla I. kl., 2 egzempl. Hannak-Leniek: Statystyka. Lewicki-Parylak: Ćwiczenia greckie Schenkla. Terlikowski: Życie Rzymian i Greków, 2 egzempl. Petelenz-Werner: Wypisy niemieckie dla kl. V. i VI. Soleski: Fizyka dla klas niższych, 2 egzempl. Zajączkowski: Arytmetyka dla kl. I., 2 egzempl. Łomnicki: Mineralogia dla kl. V. Zajączkowski: Arytmetyka T. II. Samolewicz-Sołtysik: Ćwiczenia łacińskie dla klasy I. Wójcik-Próchnicki: Wypisy polskie dla klas niż., wyd. 2. Próchnicki: Ćwiczenia łacińskie dla kl. III. Mickiewicz Władysław: Żywot A. Mickiewicza, T. II. Encyklopedya powsz. ilustrowana, (ciąg dalszy). De republica Atheniensium Aristotelis. Sitzler Abriss der griechischen Literaturgesch. Kreunz Franz: Bewegungsspiele und Wettkämpfe. Gretschel und Bornemann: Jahrbuch d. Erfindungen, 26. u. 27. Bd. Tarnowski: Zygmunt Krasiński. Chmielowski Piotr: Nasi powieściopisarze. Höfler: Logik. Bibliografia Estreichera, T. 12. do 13. (ciąg dalszy). Die öster.-ungarische Monarchie in Wort und Bild, (ciąg dalszy). Cybulski: Tabulae, quibus antiquitates graecae et romanae illustrantur.

b) Otrzymano w darze:

Wydawnictwa Akademii Umiejętności w Krakowie i nakłady Wysokiego Wydziału krajowego. Sitzungsberichte der mathematisch-naturwissenschaftlichen Classe Akademii Umiejętności w Wiedniu. Nakłady Tempskyego w Pradze. Wydawnictwa im. Dra Józefa Mianowskiego w Warszawie, tomów 64. Dra Baucha: Rudolphus Agricola Junior. Katalogi wystawy muzykalnej i teatralnej we Wiedniu.

2. Biblioteka uczniów

obejmuje 416 dzieł w 573 tomach.

W bieżącym roku szkolnym zakupiono:

Groner: Oesterreicher in Mexico; Stöckl: Zum Meer; Körner: Zryni; Calderon: Książę Niezłomny; Wodzicki: Jaskółka; Z pamiętników Kajetana Koźmiana; Amicis: Serce; Kraków Paulina: Wspomnienia wygnanki, i Powieści z dziejów naszych; Majewski: Dr. Muchołapski; Verne: Dzieci kapitana Granta; Tatomir: Jan Kochanowski; Poeche: Przygody i podróże po Oceanii; Cooper: Poszukiwacze barci; Kraszewski: Strzemieńczyk; Estreicher: Pol i jego młodość; Szajnocha: Dwie wojny i O królach i bohaterach polskich; Jacolliot: Tajemnice Afryki. — Otrzymano w darze: Misye katolickie r. 1893.

3. Gabinet historyi naturalnej

posiada obecnie w dziale mineralogii okazów 764
„ „ botaniki „ 118
„ „ zoologii „ 196
rozmaitych przyborów sztuk 14

W tym roku zakupiono: kamienie drogie naśladowane; szafkę z odczynnikami. —

Otrzymano w darze: 8 minerałów i 1 ptaka, od W-go P. prof. Guńkiewicza; 1 ptaka od ucznia Chrzanowskiego z klasy VII. i 5 ptaków od ucznia Hoffmanna z klasy V.

4. Gabinet fizykalny

posiada obecnie 341 przyrządów.

W tym roku zakupiono: Model machiny parowej i wagę.

5. Do nauki rysunków

posiada zakład obecnie modeli 148 i 38 dzieł, które zawierają 1466 wzorów.

W tym roku zakupiono: Musterornamente aus allen Stilen — nach Durm, Fischbach und Gnauth; 5 modeli gipsowych.

6. Biblioteka książek szkolnych

dla ubogich uczniów liczy 622 dzieł.

W roku ubiegłym przybyło drogą kupna 31 książek, darowano: 76.

G. Kronika Zakładu.

I. Zmiany w gronie nauczycielskiem:

1. Juliusz Lachowicz, nauczyciel otrzymał posadę nauczycielską w c. k. szkole przemysłowej w Krakowie (rozp. J. E. Pana Ministra W i Ośw. z dnia 24. czerwca 1892 do l. 10129 — uwolniony od obowiązków w tut. zakładzie dnia 28. sierpnia 1892).

2. Józef Kurowski, mianowany rzeczywistym nauczycielem w tutejszem c. k. gimnazyum rozp. J. E. P. Ministra W. i Ośw. z dnia 24. czerwca 1892 do l. 13.007.

3. Józef Wierzbicki, zastępca nauczyciela, przeniesiony z Bochni do Wadowic, rozp. Wys. c. k. Rady szkolnej kraj. z dnia 25. lipca 1892 do l. 15.605 (objął obowiązki z początkiem roku szkolnego).

4. Stanisław Figiel, mianowany zastępcą nauczyciela w tut. zakładzie rozp. Wys. c. k. Rady szkolnej kr. z dnia 11. września 1892 do l. 19.452 (złożył przysięgę służbową dnia 17. września 1892).

5. Wysoka c. k. Rada szkolna krajowa poruczyła w tym roku:
a) naukę historyi kraju rodzinnego w III. i VII. klasie nauczycielowi Gruenbergowi, w IV. i VIII. kl. nauczycielowi Kurowskiemu;
b) naukę kaligrafii, nauczycielowi Gruenbergowi;
c) naukę śpiewu, c. k. geometrze Eugeniuszowi Gluzińskiemu;
d) naukę geometryi wykreślnej, nauczycielowi Tadeuszowi Kołomłockiemu.
(rozp. z dnia 29. sierpnia 1892 do l. 18.491, 17.810, 17.812, 9. listopada 1892 l. 24.546).

6. Wysoka c. k. Rada szkolna krajowa przyznała trzeci dodatek pięcioletni profesorom, Ignacemu Hoszowskiemu i Michałowi Frąckiewiczowi — pierwszemu rozp. z dnia 21. września 1892 l. 20.374, drugiemu rozp. z dnia 21. maja 1893 l. 8.809.

7. Dra Antoniego Karbowiaka, mianował J. E. Pan Minister W. i Ośw. rozp. z dnia 8. marca 1893 l. $20.313/_{92}$ rzeczywistym nauczycielem w c. k. szkole przemysłowej w Krakowie, (a Wysoka c. k. Rada szkolna krajowa poleciła rozp. z dnia 22. kwietnia 1893 do l. 7442 uwolnić go od obowiązków w tutejszem gimnazyum z końcem sierpnia b. r. —

II. Rok szkolny rozpoczął się dnia 3. września 1892 uroczystem nabożeństwem.

Egzamin wstępny uczniów zapisanych do klasy I. odbył się dnia 1. lipca, tudzież w dwóch pierwszych dniach września.

Wysoka c. k. Rada szkolna krajowa pozwoliła rozp. z d. 11. września 1892 na podział klasy I., który uskuteczniono po przybyciu do zakładu zastępcy nauczyciela, Stanisława Figla.

W bieżącym roku szkolnym wprowadzono w życie nowy plan nauk geografii i historyi, matematyki, fizyki i historyi naturalnej w niższem gimnazyum, w myśl rozp. J. E. P. Ministra W. i Ośw. z dnia 24. maja 1892 do l. 11.372 i dodatkowego rozp. Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 29. lipca 1892 l. 12.693.

Zakład obchodził uroczyście Imieniny Najjaśniejszych Państwa. — Dnia 5. maja zaś odprawiono żałobne nabożeństwo za spokój duszy Najj.

Cesarzowej Maryi Anny, a dnia 28. czerwca za spokój duszy Najj. Cesarza Ferdynanda.

Do spowiedzi i komunii św. przystępowała młodzież katolicka trzy razy w bieżącym roku szkolnym i odprawiła 3-dniowe rekolekcye (od dnia 22—25. marca).

Dnia 1. listopada miał Zakład zaszczyt powitać w murach swych J. E. Kardynała, Księcia Biskupa krakowskiego, księdza Albina Dunajewskiego. — Na prośbę dyrektora i Wydziału Towarzystwa bursy gimnazyalnej im. Stefana Batorego raczył J. E. przybyć umyślnie do Wadowic, udzielić osobiście uczniom gimnazyalnym w czasie mszy św. dla nich odprawionej, komunii św., później św. sakramentu bierzmowania i odwiedzić łaskawie gimnazyum w towarzystwie naczelników tutejszych władz i duchowieństwa. Po przedstawieniu nauczycieli w kancelaryi dyrektora, udał się J. E. do sali przystrojonej, gdzie młodzież zgromadzona przyjęła go hymnem „Ecce sacerdos magnus.“ — Po powitaniu i mowie dyrektora, przemówił J. E. łaskawie i gorąco do młodzieży i udzielił zgromadzonym nauczycielom i uczniom swego błogosławieństwa. Poczem podziękował Mu uczeń klasy VIII. za wyświadczoną łaskę i trud dla młodzieży podjęty. — Po południu dnia tego raczył też J. E. poświęcić budynek bursy gimnazyalnej, zachęcając obecnych do wspierania instytucyi filantropijnej, a wychowanków jej do pracy nad wykształceniem religijnem i umysłowem.

W 3 dni później przybył do zakładu WP. Dr. Zygmunt Samolewicz, c. k. Radca szkolny celem lustracyi zakładu. Takowa trwała od dnia 4. do 11. (włącznie) listopada.

Piśmienna część egzaminu dojrzałości odbyła się w czasie od dnia 15—20 maja; ustna zaś od dnia 19—22 (włącznie) czerwca pod przewodnictwem Delegata Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej, WP. Dra Anatolego Lewickiego, profesora c. k. uniwersytetu w Krakowie.

I w tym roku szkolnym musi zakład wspomnieć ze smutkiem stratę 1. ucznia klasy VI., Maliny Edwarda. —

Pierwsze półrocze zakończono jak zwykle dnia 30 stycznia; drugie rozpoczęto dnia 3. lutego. Rok szkolny zakończono dnia 30. czerwca uroczystem nabożeństwem dziękczynnem i rozdaniem świadectw.

II. Ważniejsze rozporządzenia władz szkolnych.

1. J. E. P. Minister W. Ośw. przyrzekł rozp. z dnia 5. lipca 1892 l. 9616 udzielić zakładowi nadzwyczajną subwencyę w kwocie 300 zł.

w r. 1893 na sprawienie sprzętów (reskr. Wysokiej c. k. Rady szkolnej kraj. z dnia 25. lipca 1892 l. 14.459, i asygnata z dnia 26. maja 1893 do l. 9837).

2. Wysoka c. k. Rada szkolna krajowa, poleca reskr. z d. 17. lipca 1892 do l. 15.008, aby uczniów, którzy wystąpili z zakładu w ciągu drugiego półrocza, a po feryach zgłaszają się do egzaminu wstępnego do klasy wyższej, egzaminować w czasie od 10. do 15, września.

3. J. E. Pan Minister W. i Ośw. zmienia rozp. z d. 24. maja 1892 do l. 11.372 plan i instrukcyę nauczania geografii i historyi, matematyki, fizyki i historyi naturalnej w 4. niższych klasach gimnazyalnych (rozp. Wysokiej c. k. Rady szk. kraj. z dnia 29. lipca 1892 do l. 12.693).

4. Wysoka c. k. Rada szkolna kzajowa wydaje rozp. z d. 21. września 1892 l. 21.088 instrukcyę dotyczącą postępowania w czasie cholery.

5. J. E. P. Minister W. i Ośw. zezwolił rozp. z dnia 27. października 1892 l. 23.215, aby w tutejszym zakładzie wprowadzono w r. szkolnym 1893 naukę geometryi wykreślnej jako przedmiotu nadobowiązkowego dla uczniów klasy V. i VI. w 2. oddziałach po 2 godziny tygodniowo.

6. Wysoka c. k. Rada szkolna krajowa rozporządza reskr. z dnia 27. października 1892 l. 22.839, aby duplikaty świadectw z poprawczych egzaminów dojrzałości wydawały od r. 1892/3 począwszy te zakłady, w których egzamin poprawczy się odbywał.

7. Wysoka c. k. Rada szkolna krajowa wydaje rozp. z d. 13. kwietnia 1893 l. 6706 plan nauki i instrukcyę do nauki języka polskiego.

J. Sprawa fizycznego rozwoju młodzieży.

1. Nauczyciele odwiedzali wnet po ukończonych wpisach mieszkania uczniów celem zbadania tychże pod względem zdrowotnym; wspierała ich w tym względzie komisya sanitarna miejska.

2. Nauczyciele odbywali tak jak i dawniej i w tym roku z uczniami we środy, soboty, a czasem i w niedziele po południu, o ile pogoda sprzyjała, wycieczki i przechadzki, które połączone były już to z celami naukowymi, już to służyły przyzwoitej i zdrowej zabawie. Wycieczki odbywała zwykle każda klasa osobno; czasami łączyły się 2 klasy razem.

Wspólną wycieczkę odbyła młodzież do Kęt, z następującym programem: Msza św. na grobie św. Jana Kantego, zwiedzenie przędzalni i fabryki sukna w Kętach, papierni w Czańcu, zabawa w lesie miejskim w Kętach.

3. W czasie przerw pomiędzy godzinami szkolnemi wychodzili wszyscy uczniowie jeżeli sprzyjała pogoda z klas do ogródka gimnazyalnego, który już w r. 1888 w tym celu odpowiednio dyrekcya przekształciła i zabawiali się pod nadzorem nauczycieli i pod kierunkiem wyznaczonych przewodników. Przerwa o godz. 10. trwała z tego powodu zwykle minut 15.

4. Dyrekcya starała się o to, aby jak najwięcej uczniów uczęszczało na naukę gimnastyki, która od początku roku 1890 odbywa się w obszernej sali tutejszego towarzystwa „Sokół“ i doprowadziła do tego, iż na 253 uczniów publicznych uczęszczało 204.

5. Postarano się, aby i uczniom pozwolono pod nadzorem nauczycieli uczęszczać na ślizgawkę urządzoną przez Towarzystwo „Sokół.“ Dzięki uprzejmości towarzystwa mogło korzystać ze ślizgawki 118 uczniów, z których tylko 21 zapłaciło opłatę 1 zł., 53 opłatę 50 ct., a 21 korzystało ze ślizgawki bezpłatnie, 23 miało bilety wspólne z rodzinami, lub za cenę niższą aniżeli 50 ct.

K. Statystyka uczniów.

Liczba uczniów	W klasach I.a	I.b	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Razem
Z końcem roku 1891/92 było uczniów	45†1		34	34†1	36	21	22	25	10	227†2
Na początku roku 1892/93 wpisało się	35	35	43	31	32	32	13	23	25	269
W ciągu roku szkolnego wstąpiło . .	—	—	1	—	—	—	1	—	—	2
Wpisano więc w ogóle	35	35	44	31	32	32	14	23	25	271
Pomiędzy wpisanymi było uczniów:										
a) z obcych zakładów z promocyą . .	34	28	3	3	—	3	1	2	—	74
b) „ „ repetentów . .	—	3	2	—	—	1	—	—	—	6
c) ponownie wpisanych z promocyą .	—	—	37	26	30	27	13	21	25	179
d) „ „ repetentów . .	1	4	2	2	2	1	—	—	—	12
W ciągu roku szkolnego wystąpiło . .	1	2	3	1	3	—	2	2	1	15
Liczba uczniów przy końcu r. sz. 1892/93	34	33	41	30	29	32	12	21	24	256
Z tej liczby uczniów publicznych . .	33	33	40	30	28	32	12	21	24	253
Z tej liczby uczniów prywatnych . .	1	—	1	—	1	—	—	—	—	3
2. Miejsce urodzenia:										
Z miasta Wadowic	4	2	9	2	2	6	3	2	3	33
Z powiatu wadowickiego (nie licząc Wadowic)	10	9	12	13	11	10	4	5	6	80
Z powiatu bialskiego	2	6	4†1	6	1	3	2	6	2	32†1
„ chrzanowskiego	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2
„ myślenickiego	3	2	—	2	3	—	—	—	2	12
„ nowotarskiego	1	1	—	1	1	1	—	—	—	5
„ żywieckiego	3†1	4	2	1	4†1	2	—	—	1	17†2
Z innych powiatów Galicyi	10	7	12	5	4	9	2	7	6	62
Ze Śląska (austr.)	—	1	—	—	1	—	—	—	1	3
Z Morawii	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Z Czech	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Z Węgier	—	—	—	—	1	—	—	1	2	4
Z Prus	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
	33†1	33	40†1	30	28†1	32	12	21	24	253†3
3. Mieszkania uczniów:										
Mieszkali u rodziców	7	4	13	7	11	12	4	6	7	71
„ u krewnych	2	1	1	3	1	2	—	1	2	13
„ u obcych	24	28	26	20	16	18	8	14	15	169
	33	33	40	30	28	32	12	21	24	253
4. Język ojczysty:										
polski	33†1	33	40†1	30	28†1	32	13	21	23	252†3
ruski	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
5. Religia.										
Rzymsko-katolicka	32†1	31	38†1	27	26†1	30	11	20	22	237†3
Grecko-katolicka	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Wyznanie augsburskie	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Wyznanie mojżeszowe	1	2	2	3	2	2	1	—	1	14
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	253†3

	W klasach									Razem
	I.a	I.b	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
6. Wiek uczniów:										
Urodzonych w roku 1882 (11 lat) . .	4†1	1	—	—	—	—	—	—	—	5†1
„ „ 1881 (12 lat) . .	8	4	5†1	—	—	—	—	—	—	17†1
„ „ 1880 (13 lat) . .	6	8	13	2	—	—	—	—	—	29
„ „ 1879 (14 lat) . .	4	11	9	6	4†1	—	—	—	—	34†1
„ „ 1878 (15 lat) . .	10	7	10	6	10	4	—	—	—	47
„ „ 1877 (16 lat) . .	1	1	3	8	4	11	3	—	—	31
„ „ 1876 (17 lat) . .	—	1	—	6	6	7	3	5	—	28
„ „ 1875 (18 lat) . .	—	—	—	1	2	5	1	4	9	22
„ „ 1874 (19 lat) . .	—	—	—	—	1	—	4	7	5	17
„ „ 1873 (20 lat) . .	—	—	—	—	1	4	1	1	2	9
„ „ 1872 (21 lat) . .	—	—	—	1	—	—	—	1	5	7
„ „ 1871 (22 lat) . .	—	—	—	—	—	1	—	2	2	5
„ „ 1870 (23 lat) . .	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
	33†1	33	40†1	30	28†1	32	12	21	24	253†3
7. Zatrudnienie rodziców:										
Synów włościan	8	15	14	12	8	10	5	7	7	86
„ urzędników państwowych . . .	11	—	8	5	4	6	2	6	8	50
„ rzemieślników	5	3	5	4	2	3	1	—	3	26
„ kupców i przemysłowców . . .	2	3	4	2	5	4	1	—	2	23
„ sług i wyrobników	1	8	5	—	2	—	—	2	—	18
„ urzędników prywatnych . . .	3†1	—	—	2	1†1	6	1	—	2	15†2
„ nauczycieli ludowych	2	1	2	—	2	—	1	4	—	12
„ właścicieli dóbr	—	1	0†1	3	—	3	—	—	—	7†1
„ małomieszczan	—	2	2	—	1	—	—	—	2	7
„ adwokatów i notaryuszów . . .	1	—	—	1	1	—	—	2	—	5
„ lekarzy	—	—	—	1	2	—	1	—	—	4
	33†1	33	40†1	30	28†1	32	12	21	24	253†3
8. Klasyfikacya:										
a) Z końcem roku szkolnego 1893:										
otrzymało świadectwo stop. celującego	5†1	3	1†1	—	3†1	2	2	3	4	23†3
„ „ „ pierwszego	23	20	27	22	19	19	9	9	19	167
„ „ „ drugiego .	1	3	6	4	—	2	1	—	1	18
„ „ „ trzeciego .	3	4	—	—	—	—	—	—	—	7
Do egzaminu popraw. przeznaczono .	1	3	6	4	5	9	—	9	—	37
Do „ uzupełniając. „ .	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
	33†1	33	40†1	30	28†1	32	12	21	24	253†3
b) Dodatek do klasyfik. za r. szk. 1892:	I klasa									
Przeznaczono do egzaminu popraw .	5		3	6	7	3	4	2	—	30
„ „ „ uzupeł. .	—		—	—	1	—	—	—	—	1
Z tych złożyło egzamin	5		—	6	8	3	4	2	—	28
Nie złożyło egzaminu	—		3	—	—	—	—	—	—	3
Według tego ostateczny wynik klasyfikacyi za rok szkolny 1892:										
Świadectwo stop celującego otrzymało	7		3	3†1	3	1	2	4	2	25†1
„ „ pierwszego „ .	31†1		28	29	30	17	20	21	8	184†1
„ „ drugiego „ .	3		3	2	3	2	—	—	—	13
„ „ trzeciego „ .	4		—	—	—	1	—	—	—	5
	45†1		34	34†1	36	21	22	25	10	227†2

	W klasach I.[a]	I.[b]	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Razem
9. Opłata szkolna w roku 1893:										
Opłatę szkolną złożyło w I. półroczu	16†[1]	21	12†[1]	7	12†[1]	7	2	4	6	87†[3]
" " " w II. "	7†[1]	8	14†[1]	11	8†[1]	9	4	9	7	77†[3]
Uwolnionych było od całej opłaty:										
w I. półroczu	18	12	30	24	19	25	11	19	19	177
w II. półroczu	26	25	27	20	20	23	8	12	17	178
Opłata szkol. wynosiła w ogóle Zł. w. a.										
w I. półroczu	255	315	195	105	195	105	30	60	90	1350
w II. półroczu	120	120	225	165	135	135	60	135	105	1200
Razem . . .	375	435	420	270	330	240	90	195	195	2550
Przy końcu roku szkolnego było uwolnionych od opłaty szkolnej	26	25	26	19	20	23	8	12	17	176
Płacących opłatę	7†[1]	8	14†[1]	11	8†[1]	9	4	9	7	77†[3]
	33†[1]	33	40†[1]	30	28†[1]	32	12	21	24	253†[3]
Datki na środki naukowe przyniosły Zł.	35	35	44	31	32	32	14	23	25	271
Taksy wstępne	71·4	65·1	12·6	6·3	—	8·4	2·1	4·2	—	170·1
Taksy za duplikaty świadectw	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
Dochody własne zakładu na środki naukowe przyniosły	—	—	—	—	—	—	—	—	—	450·1
10. Frekwencya na naukę przedmiotów nadobowiązkowych:										
na naukę historyi kraju rodzinnego .	—	—	—	30	28	—	—	21	w półr. I. 42 II. —	103 79
" " geometryi wykreślnej . . .	—	—	—	—	—	7	6	—	—	13
" " kaligrafii	17	14	17	—	—	—	—	—	—	48
" " śpiewu	14	14	11	9	8	7	3	12	4	82
" " gimnastyki	29	25	34	22	24	30	9	12	19	204
11. Stypendya:										
Pobierali stypendyum z fundacyi ś p. Samuela Głowińskiego	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3
Kwota stypendyjna wynosiła Zł. . . .	—	—	—	—	—	—	—	157·5	315	472·5

L. Fundusze
na wsparcie ubogich uczniów.

1. Dyrekcya udzieliła wsparcia w porozumieniu z gronem nauczycieli z fundacyi Mikołaja Kopernika:
   1 uczniowi klasy VIII. w kwocie . . . . 33 zł. — ct.
   1 uczniowi klasy IV. w kwocie . . . . 33 zł. — ct.
2. Dyrekcya udzieliła wsparcia z fundacyi izraelickiego komitetu składkowego miasta Wadowic im. Najdostojniejszej Arcyksiężniczki Gizeli uczniowi klasy IV., w kwocie . . . . 8 zł. 40 ct.
3. Towarzystwo bursy Stefana Batorego utrzymywało: w I. półroczu 16 uczniów, z tych 2 bezpłatnie, 8 za opłatą 5 zł., 4 za opłatą 12 zł.; w II. połroczu 19 uczniów, z tych 2 bezpłatnie, 13 za opłatą 5 zł., 4 za opłatą 12 zł.
4. Z koncertów i innych dochodów w ubiegłym roku szkolnym pozostało . . . . 77 zł. 36 ct.

   W tym roku wpłynęło:

   a) z datków wrzucanych przez profesorów i uczniów po egzortach do puszki . . . . 47 zł. 85 ct.
   b) dnia 9. stycznia wręczyli uczniowie dyrektorowi . 10 zł. — ct.
   c) od WW. OO. karmelitów . . . . 5 zł. — ct.
   d) uczeń Karol Czecz dał . . . . 5 zł. — ct.
   e) uczeń Hoffmann . . . . 5 zł. — ct.

   razem . . 150 zł. 21 ct.

   Z tego wydano:

   a) na książki szkolne do biblioteki ubogich uczniów 39 zł. 70 ct.
   b) na uzupełnienie opłaty szkolnej . . . . 60 zł. — ct.
   c) dano ubogim uczniom . . . . 36 zł. 66 ct.

   razem . . 136 zł. 36 ct.

   Pozostaje na rok następny 13 zł. 85 ct.

Dyrekcya wyraża ponownie wszystkim dobrodziejom w imieniu ubogiej młodzieży najszczersze podziękowanie.

M. Klasyfikacya uczniów publicznych

za drugie półrocze 1893.

Klasa I. A.

Świadectwo stopnia celującego otrzymali:

Dymek Władysław,
Górkiewicz Antoni,
Wieczorek Stanisław,
Wojewodzic Jan,
Zawadziński Kazimierz.

Świadectwo stopnia pierwszego otrzymali:

Berwałd Isiel,
Chodorowski Eustachy,
Chrzanowski Teodat,
Dąbrowski Emil,
Delekta Stanisław,
Fuchs Edward,
Gumiński Stefan,
Kajdas Józef,
Kopacz Wojciech,
Krzysztoforski Tadeusz,
Kudłacik Aleksander,
Michalski Franciszek,
Misky Maryan,
Nieć Stanisław,
Nitoń Ludwik,
Nowotarski Leon,
Panek Emil,
Piasecki Rudolf,
Pilarz Roman,
Sajewicz Zygmunt,
Stopka Antoni,
Thom Karol,
Zawisza Jan.

Świadectwo stopnia drugiego otrzymał uczeń 1
" " trzeciego otrzymało 3
Do egzaminu poprawczego przeznaczono 1

Klasa I. B.

Świadectwo stopnia celującego otrzymali:

Kamecki Szczepan,
Ploch Juliusz,
Włodyga Tadeusz.

Świadectwo stopnia pierwszego otrzymali:

Adamus Franciszek,
Drabik Władysław,
Folga Jan,
Friedel Wojciech,
Górny Wojciech,
Grabkowski Mieczysław,

Jakubowski Erazm,
Kamski Józef,
Lipka Stanisław,
Miśko Stanisław,
Moliński Andrzej,
Mynarski Szczepan,
Nesselroth Józef,
Nowicki Piotr,
Pałasz Jan,
Rapacz Jan,
Siwiec Jan,
Szczyrbowski Jakób,
Węgrzyn Franciszek,
Zemlik Franciszek.

Świadectwo stopnia drugiego otrzymało uczniów 3.

" " trzeciego " " 4.

Do egzaminu poprawczego przeznaczno uczniów 3.

Klasa II.

Świadectwo stopnia celującego otrzymał:

Wójcik Franciszek.

Świadectwo stopnia pierwszego otrzymali:

Banaś Roman,
Bośniacki Tadeusz,
Bryzek Antoni,
Cholewka Władysław,
Dobosz Józef,
Farbowski Ludwik,
Gabryl Józef,
Gayczak Stanisław,
Gołąb Julian,
Gruszeczka Józef,
Kołodziejczyk Stanisław,
Kubiczek Józef,
Kuska Jakób,
Matlak Alfred,
Niementowski Roman.
Nodzyński Maryan,
Nowicki Tadeusz,
Osierda Alojzy,
Pęczek Jan,
Pieradzki Ferdynand,
Pohoski Michał,
Przygrodzki Franciszek,
Pułka Józef,
Radoń Józef,
Schiffer Joachim.
Wądolny Jan Franciszek,
Woźniak Ferdynand.

Świadectwo stopnia drugiego otrzymało uczniów 6.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono uczniów 6.

Klasa III.

Świadectwo stopnia pierwszego otrzymali:

Amann Leon Witalis,
Babiński Józef,
Chrzanowski Witold Mikołaj,
Dura Władysław,
Gross Izrael,
Guzdek Jan,
Jura Józef,
Kraus Leon,
Landau Löbel,
Lewandowski Jerzy,
Panczakiewicz Stanisław,
Penkala Franciszek,
Płonka Józef,
Podgórczyk Karol,
Sporschill Roman,
Stręg Stanisław,
Tobijasiewicz Jan Kanty,
Wechsler Abraham,
Wolny Władysław,
Wroniewski Eugeniusz Tadeusz,
Wroniewski Tadeusz,
Zawadziński Adam.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono uczniów 4.

Świadectwo stopnia drugiego otrzymało uczniów 4.

Klasa IV.

Świadectwo stopnia celującego otrzymali:

Iwański Alfred,
Kaiser Aleksander,
Sadowski Jan.

Świadectwo stopnia pierwszego otrzymali:

Arzt Karol,
Bieliński Bolesław,
Drozdowski Leon,
Dyrcz Wincenty,
Erychleb Wacław,
Figwer Kazimierz,
Ganczarski Artur,
Gina Ludomir,
Godawa Władysław,
Kamecki Cypryan,
Kiszakiewicz Emil,
Łabędź Konstanty,
Moliński Andrzej,
Pawlik Stanisław,
Polony Władysław,
Rudnicki Antoni,
Rychlik Juliusz,
Świętek Antoni,
Wietrzny Władysław.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono uczniów 5.

Do egzaminu uzupełniającego przeznaczono 1.

Klasa V.

Świadectwo stopnia celującego otrzymali:

Dziama Tadeusz, | **Wilusz Juliusz.**

Świadectwo stopnia pierwszego otrzymali:

Badańczyk Stanisław,
Bogdanowicz Stanisław,
Fox Feliks,
Graca Franciszek,
Jakóbiec Jan,
Josefert Baruch,
Juras Stanisław,
Koim Jan,
Krzysztoforski Michał,
Kutek Bartłomiej,
Lukas Jan,
Miarka Antoni,
Pawlicki Włodzimierz,
Prorok Władysław,
Saferna Stanisław,
Serwin Józef,
Van Roy Alfred,
Wierzbicki Gustaw,
Zając Tadeusz.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono uczniów 9.

Świadectwo stopnia drugiego otrzymało uczniów 2.

Klasa VI.

Świadectwo stopnia celującego otrzymali:

Trammer Samuel, | **Zajas Jan.**

Świadectwo stopnia pierwszego otrzymali:

Beranek Stanisław,
Borowczyk Feliks,
Guzdek Wincenty,
Miśko Floryan,
Nikiel Karol,
Pogorzelski Dyonizy,
Weczerka Karol,
Wilusz Stanisław,
Żmuda Franciszek.

Świadectwo stopnia drugiego otrzymał uczeń 1.

Klasa VII.

Świadectwo stopnia celującego otrzymali:

Cholewka Stanisław,
Fonferko Adam,
Rajda Aleksander.

Świadectwo stopnia pierwszego otrzymali:

Chrzanowski Tytus,
Gross Józef,
Gayczak Bronisław,
Kudłacik Antoni,
Mendyk Władysław,
Płonka Jan,
Schwarz Adolf,
Wiśnicki Jan,
Zaczek Władysław.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono uczniów 9.

Klasa VIII.

Świadectwo stopnia celującego otrzymali:

Hoszowski Ignacy,
Jura Andrzej,
Vrana Władysław,
Wierzbicki Leon.

Świadectwo stopnia pierwszego otrzymali:

Adamowicz Stanisław,
Bajorski Jan,
Fołta Jan,
Frąckiewicz Stanisław,
Geruszczak Maksymilian,
Hörunter Eugeniusz,
Janicki Józef,
Kozłowski Franciszek,
Lambor Augustyn,
Małysa Michał,
Migdałek Józef,
Misky Edward,
Nowak Franciszek,
Offner Mordche,
Smółka Wawrzyniec,
Solski Teofil,
Szczepański Kazimierz,
Vrana Edmund,
Włodek Wilhelm.

Świadectwo stopnia II. otrzymał uczeń 1.

Wynik egzaminu dojrzałości.*

Do egzaminu zgłosiło się uczniów publicznych 23
(wszyscy składali egzamin po raz pierwszy).
Komisya przyznała świadectwa dojrzałości z odznaczeniem . . 4
„ uznała za dojrzałych 17
„ pozwoliła poprawić egzamin z jednego przedmiotu . . 2

Świadectwo dojrzałości z odznaczeniem otrzymali:

Hoszowski Ignacy,
Jura Andrzej,
Vrana Władysław, Karol,
Wierzbicki Leon, Hipolit.

Za dojrzałych uznani:

Bajorski Jan Antoni,
Fołta Jan,
Frąckiewicz Stanisław Andrzej,
Geruszczak Maksymilian Michał,
Hörunter Eugeniusz Stan. Jan,
Janicki Józef Jan,
Kozłowski Franciszek,
Lambor Augustyn,
Małysa Michał,
Migdałek Józef,
Misky Edward Józef Maryan,
Nowak Franciszek Andrzej
Offner Mordche,
Smółka Wawrzyniec,
Szczepański Kazimierz Antoni,
Vrana Edmund Andrzej,
Włodek Wilhelm Jan.

Z egzaminowanych udaje się:

na wydział	filozoficzny	4
„ „	medycyny	3
„ „	prawniczy	6
„ „	teologiczny	7
„	politechnikę	2
do	akademii leśniczej	1

Z egzaminowanych abituryentów ukończyło gimnazyum

w przeciągu lat	8	20
„ „	9	2
„ „	10	1

* Przy egzaminie dojrzałości egzaminował z języka łacińskiego zamiast chorego profesora Tomasza Dziamy, nauczyciel Stanisław Rzepiński.

Do rodziców i opiekunów.

Wpisy uczniów do gimnazyum na rok szkolny 1894 odbędą się dnia 29. 30. i 31. sierpnia. Późniejsze zgłoszenie się do zapisu może być uwzględnione tylko w razie ważnych powodów.

Przy zapisie ucznia do szkoły musi być obecny ojciec, lub matka albo opiekun. Każdy uczeń obowiązany jest przynieść należycie wypełnione nacyonale, świadectwo z ostatniego półrocza i datek na środki naukowe w kwocie 1 zł. w. a.; oprócz tego każdy nowo wstępujący do zakładu metrykę chrztu lub urodzenia i taksę wstępną w kwocie 2 zł. 10 cnt. Wszyscy uczniowie wstępujący do klasy I. muszą się poddać egzaminowi wstępnemu, który się odbędzie dnia 1. lipca i dnia 1. i 2. września, poczem dopiero ostateczne przyjęcie do zakładu nastąpi.

Uczniowie przychodzący z innych zakładów do tutejszego gimnazyum winni przynieść świadectwo z ostatniego półrocza, opatrzone uwolnieniem z zakładu, do którego w ostatniem półroczu uczęszczali.

Ponieważ nie wolno uczniom gimnazyalnym gdzieindziej mieszkać, jak tylko tam, gdzie Dyrekcya gimnazyalna pozwoli, przeto zechcą rodzice i opiekuni dowiedzieć się pierwej u Dyrekcyi, czy miejsce, gdzie zamierzają synów i pupilów swoich umieścić, nie należy do zabronionych.

Opłata szkolna wynosi na jedno półrocze 15 zł. w. a.

Ponieważ częste porozumiewanie się szkoły z rodzicami i nadzorem domowym jest rzeczą nader pożądaną, przeto będą się panowie profesorowie co niedzielę od 9—10 znajdować w kancelaryi gimnazyalnej celem udzielania rodzicom i nadzorom domowym wiadomości o postępie w naukach i prowadzeniu się uczniów.

Rodzice i opiekunowie zechcą przy wpisie oświadczyć Dyrekcyi czy życzą sobie, aby ich synowie lub pupile pobierali naukę w przedmiotach nadobowiązkowych. Kto naukę tę rozpocznie, nie wolno mu jej przerwać przed końcem roku szkolnego bez zezwolenia Dyrekcyi. Opuszczanie godzin nauki nadobowiązkowej wpływa niekorzystnie na ogólną cenzurę z pilności.

Nabożeństwo wstępne odbędzie się dnia 3. września, poczem dnia 4. września rozpocznie się regularna nauka szkolna.

Seweryn Arzt,
dyrektor.